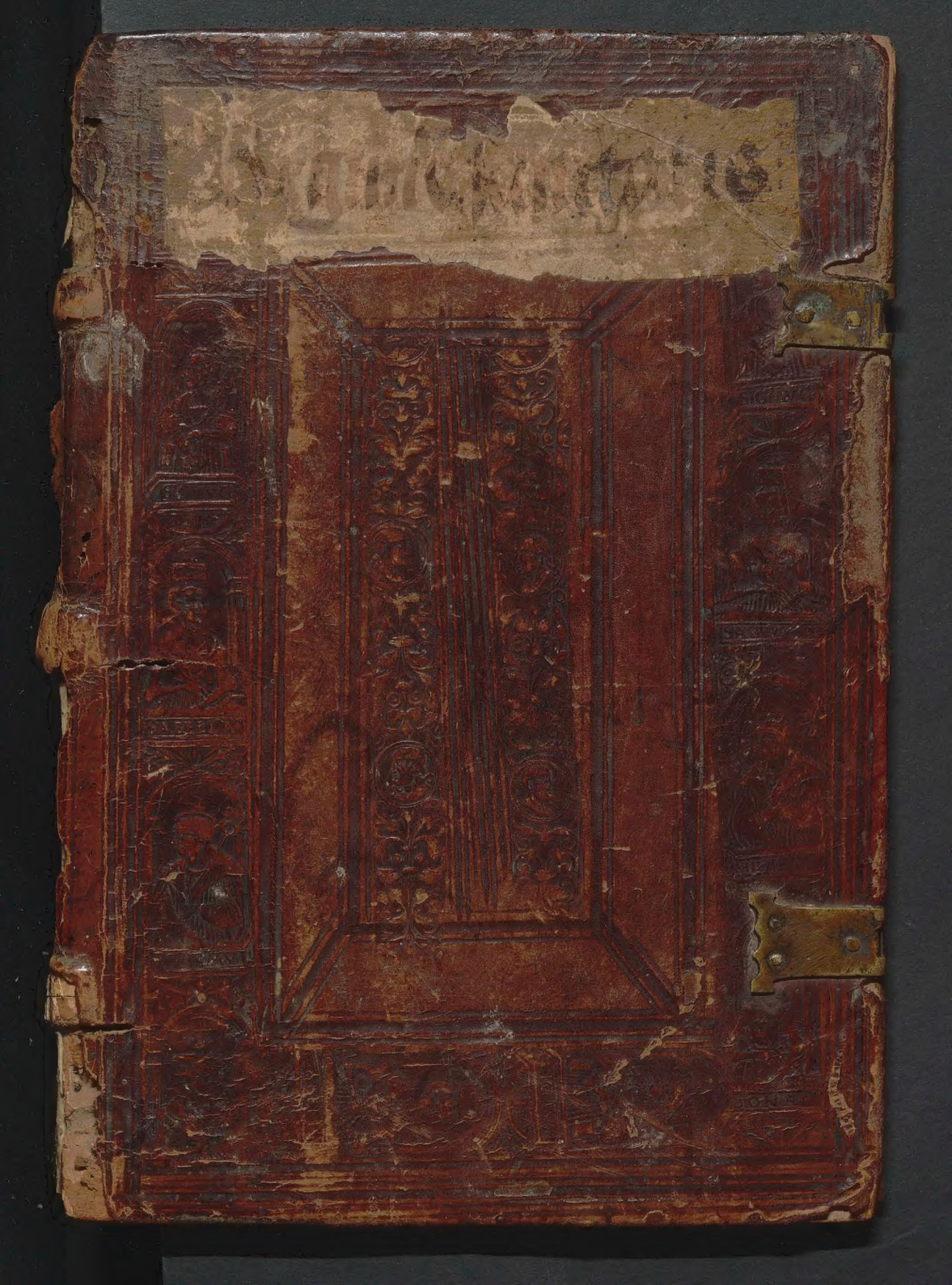

M. Thomæ Sanct. Mecki

288-290
Inc.

-290

Incun. 288-290.

Donavit Jos: Jakubowski
Pr: Emeritus 1854. a. b. c.

Incun. 290

Tractatus breuis atq; vtilis venerabilis Episcopi Petri Cameracensis Mos nedum vehens in cognitionem eorum: que in Prima Secunda atq; Tercia regionibus aeris fiunt sicuti sũt Sidera Cadencia Stelle comate Pluuia Ros Pruina Nix Grando Ventus Terremotus Verũtiaq; generationem quorũdaq; corpm infra terram vti sunt fossilibia atq; metalla nobis indicabit diligẽterq; correctus ⁊ emendatus in lipczensi studio.

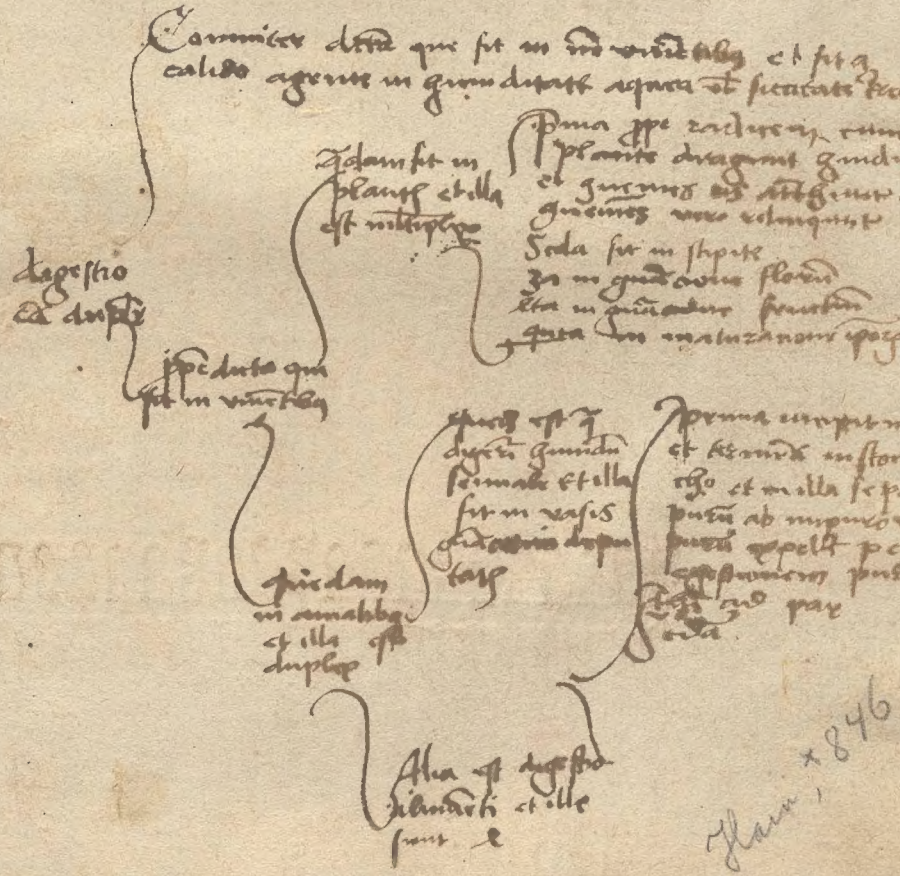

x 846

BIBLIOTHECA
UNIV. JAGELL.
CRACOVIENSIS

De impressionibus aeris Venerabilis domini Petri de Eliaco Epi Cameracens: studij parisiens Cancellarij Libell⁹ sup libros Metheororum Aristotelis Incipit feliciter.

Ropt nm admirari inuetu est philosophari vt dr in pmo methaphisice Et qr omnia que naturaliter pducuntur maxima dubitationes nostre sensib⁹ inferant Effectuus em de quibus in libro metheoror (quorum quidam supius: quidam inferius circa terra generantur) nunc ad laudes dei et scolarium vtilitatem: cause sunt exponende. Et hoc iux modum pcedendi et sentencia noue translationis: cus tjslatio antiqua in pluribus inueniatur defectuosa Ad quar ignorantiam causarus sunt aliq necessaria pmittenda Primum sit illud. q aer in tres ptes diuidit: que regiones a philosophis appellant. s. in supma. media. infima Quarum suprema scdm Aristotiles e in continuo motu Reuolut em cotinue circa residuam partem mundi inferiorem scdm revolutionem ignis in spera sua. qui reuolut eternaliter ad revolutionem orbis lune et alior planetarum orbium celestium qui p motu octaue spere ab oriente in occidens Iter ab occidente in oriens perpetue rapiuntur Sed cum motus sit causa caloris vt habet pmo metheororum et scdo celi Sequit q illa s. supma regio est excellenter calida Illius aut calidita tis causa assignat scz appropinquatio ad spera ignis q calidita tis causa est effectiua Et hanc causam no tangit Aristotiles tn multi philosophi illa pbant Infima vero regio est in continuo motu vt vult autor psens. qm ipsa continue agitatur pter varios motus et oppositiones a rebus inferioribus et supioribus pcedentes pter quos illa efficitur calida Cuius caliditat cā est inter alias notabilis ab aristotile posita scz refractio sine reflectio radior solis a terra et aqua et alijs corporibus solidis in eadem regione existentib⁹ Media aute regio est que est inf supmam et infimaz et est in continua quiete sine transquillitate qm ei deficiunt cause motuum dicte, communiter Et ad eandem non pertingunt radij solares qui a corporibus inferiorib⁹ reflectunt Sed tn per ipsam transeunt radij incendentes qui non sunt caloris effectiui pter q illa regio calore caret et excellenter frigida reputatur: Sed consurgit questio.

Que est causa q illa media regio efficitur frigida.
Cum aer de sui natura sit calidus ⁊ humidus vt habetur scdo
de generatione Ad quam respondet petrus de alphernia dicẽs
istam regionẽ fieri frigidam a stellis Quã causã nõ approbo qz
tunc ille stelle remitterent calorez ignis in sua spera Cum omne
agens forcius et prius agit in ꝓpinquuz q̃ remotum vt dicitur
scdo metheoroꝝ et octauo phisicorum Et p ꝓsequens ignis in
sua spera non esset sũme calidus sed remisse qd̃ non conceditur
Propterea Cũ frequẽter dicit Aristotiles stellas eẽ effectiuas
caloris nõ inuenimus enz dicere illas eẽ effectiuas frigiditatis
nisi p accidẽs et per eaꝝ absenciam ⁊ remotionez Itẽ ꝓbat ari
stotiles scdo celi q omnes stelle sunt sperice. sic arguẽdo Mã ali
qua est stella sperice figure igit omnis A simili arguendo illa stel
la est effectiua caloris igit omnis Cuz sint eiusdem speciei quia
nõ erũt effectiue frigiditat vt vult. quapropter restat aliã cau
sam assignare q̃ in memorijs scolariũ est fortiter imprimenda.
Est enim Sciendum q aqua et terra in suis locis
existentes nõ modicuz sunt effectiue frigiditat cum sint mltuz
frigide vñ sole occũbente vsqz ad eiusdẽ ortum possunt magnã
ptem aeris ad frigiditatem transmutare. que quidez frigiditas
attingere potest vsqz ad mediã regionem aeris inclusiue De in
de oriente sole Cuius radij a corporibus p̃dictis reflectuntur
vsqz ad occasum eius dictam frigiditatẽ prius actaz in infima
regione aeris possunt remittere et eandez regionẽ ducere ad ca
lorem Sed tñ radij dicti reflexi non pertingant mediam regio-
nem aeris vt supius dicebatur Illam necessario relinquũt frigi
dam Et cum talis processus non deficit p naturaz non ẽ miran-
dum si ipsa frigida excellenter reputatur nec habet aliquam ca-
lefactionem nisi p humorẽ vel etiam vapores per actionem so-
lis elevatos qui dictam regionẽ paꝝ calefacere possunt Postea
circa nostrum ꝓposituz est ꝓcedendum scz per actionem solis
et stellarum et maxime p reflectionem ista corpa inferiora cale
fiũt Et virtute eius calefactionis ab eis duplex materia elevat
quaꝝ vna ẽ calida et sicca Et elevatur a corporib⁹ siccis Reli
qua est calida et humida et elevat a corporibus humidis Illa
igit vtraqz maetria calida vocatur qñqz fum⁹. spiritus. Aliqñ
exalacio. qñqz vapor. quibus vocabulis vti intẽdim⁹ in hoc li
bro ne quis tñ vocabulis nullaten⁹ ꝓpuls⁹ sibi ignotis p igno
rancia vocabuli aliquis insipiens reputetur Cum g̃ sit duplex

vapor scilicet Calidus et humidus Calidus et siccus.

Sciendū est Vapor calid⁹ ⁊ siccus est leuior natura vapore calido et humido Cuius causa est maior accessus ad naturam ignis Est eñ ignis calidus et siccus vtz scdo de gñatione Quapropt dictus vapor ad altiorem locuz eleuat. q̃ vapor calidus ⁊ humidus eleuat. eñ ad suprematz regionem aeris Vapor eñ calidus et humidus residet in media regione aeris Et quādo qz in infima regione aeris. scdm q plus participat de grauitate vel minus Ideo ex vapore calido et sicco generāt illa que multum accedunt ad naturam ignis. s. quedaz fantasie que vocantur flamme Quedam vocant halo Quedam eges et sidera cadentia vel currencia ⁊ alia plurima que in sequentibus apparebunt Ex vapore aūt calido ⁊ humido generantur illa que habent naturaz aqueam puta pluuia. ros. grando. nix. et alia multa que apparebunt in sequentibus.

Igitur ad nostrum porpositum accedamus Primo autem dicamus quomodo generatur res flammea Que secundū arestotelem est ardor spiritus sicci. i. vaporis calidi ⁊ sicci Et secūduz hoc flāma de qua hic loquit est quedā ignitio frequent apparens temporibus nocturnis ad modum stipule in campo ardentis Vt vult arestoteles exp̄sse primo metheororum Cuius causa est vapor Nic eñ eleuatur calidus ⁊ siccus ad sup̄mam aeris regionem in qua alteratur a calido circumstanti vt ex ipso fiat res valde inflammata que ab arestotile vocatur ypcauma ab iper. i. cito et cauma incendium quasi materia cito incensa Et illud ypcauma quandoqz multum habet de longitudine et latitudine ⁊ calore circumstante ⁊ scdm partes plurimas inflammat. que inflammatio oculis hominuz miram dat apparentiam vt ignorātes timeant esse p̄sagium alicuius mali futuri et hoc est flamma. Deinde videamus quomodo fiant dalij qui interpretantur nuncij et generantur sicut ipercauma qd quandoqz multum habet de longitudine et minus de latitudine vel competenter minus: quoniam illud ex quo generatur flamma deinde propter calorem et motum circumstantem inflammat in suprema aeris regione secundum partes longitudinis cuius aspectus assimilatur ignitioni cadenti ⁊ huiusmōi ignitiōes sunt que vocant dalij Postea videamus qualiter fiant eges qui interpretant capre saltantes Fiunt eñ cum dictuz ipercauma multū habet de longitudine ⁊ competenter de latitudine et tñ longitudinis habet partes equaliter

dispersas et non ad invicem continuatas in longitudine inter q̃l
dam circumstancias minores ⁊ quasdam maiores quarum enim
parcium ex vna circumstancia caloris inflammatur Ex cuius in
flammatiõe inflãmat alia distans ab ea Et sic de inceps vt videa
tur ab insipientibus idem saltare ignis ab vno loco in alium lo
cum ad modum capre Postea videamus qũo habent fieri sidera
cadencia vel discurrencia fiunt enim sic Quia cum ypcauma mul
tum habet de longitudine ⁊ parum de latitudine tamẽ partes tam
longitudinis q̃m latitudinis vnam habent continuitatem De
inde dictũ ypercauma in vna eius extremitate a dicto calido cir
cumstante inflammatur que inflammatio succensa velocissime cõ
tinuatur vsq̃ ad aliam extremitatez eiusdem ypercaumatis. ita
vt videatur idem in numero discurrere de vno loco in alium Et ei
us aspectus erit similis stelle comate cum tamen non sit Sed ig
nitio ypercaumatis vt dictum est ad similitudinem huius visio
nis vel apparitionis secundum arestotelem habere possumus ex
emplum in duabus candelis. quarũ vna supponitur alteri et sint
ambe accense Deinde p flatum suffocatur inferior ita q̃ ei' fum' at
tingat flammã supioris quo facto videtur q̃ quidam globus ig
neus descendit a superiori candela in inferiorem Sed tamen non
est idem ignis numero Sed fumus ille attingit ignem a superio
ri candela que inflammatio est causa succense inflammationis ali
arũz parcium eiusdez fumi donec pertingat ad lumen inferioris
candele vt ipsum accendat Eadem similitudo potest haberi de
vno filo cuius inflãmatio incipit ab vna parte ⁊ vsq̃ ad aliaz cõ
tinuatur Videtur eñ idem ignis discurrere per partes fili. ꝗ nõ
est ita Aduc aliter scõm arestotelem generantur sidera cadentia.
q̃ñq̃ huiusmodi vapor calidus et siccus non ascendit ad supre
mam aeris regionem Sed residet in regione frigida in qua ab ae
re frigido vel frigore ingrossatur dictus vapor vehementer ⁊ tũc
aggregatur ex coadunatione ex q̃ coadunatione eius calor forti
ficatur cum virtus vnita sit fortior se ipsa dispersa Deinde ex hu
iusmodi actione vapor inflãmatur et inflammatus per quandaz
astrictionem partibus aeris circumstantibus deorsum propellit
Sicut lapis inter digitos stringitur ⁊ sepe per fortem expressio
nem labitur Et quando sic generantur sidera cadencia tunc idẽ
est ignis numero qui de loco vno ad locum alium monetur.

Queritur quare ignis ille non mouetur deorsum recte aut sursum Recte moueri est igni naturalis et p consequens motus rectus deorsum est ei innaturalis siue contrarius motus vero obliquus tenet medium Et quo habet q plus repugnat huiusmodi igni motus rectus deorsum q obliquus potius igitur sibi sumit talem motum q rectū.

Preter predicta sunt alique fantasie nocturne Quarum quedam vocantur ab arestotile colores sanguinei quedam hiatus quedam voraqo Colores autem sanguinei hoc modo generantur Eleuatur enim vapor calidus ⁊ humidus. ⁊ calidus ⁊ siccus ad supremam aeris regionem in qua a calido circumstanti inflammatur et per medium eius flamme apparent quedam stelle quaꝝ lumina in eandem flammā incorporantur et dant nobis apparentiam sanguinis ⁊ huiusmodi colores apparentes quandoqꝝ plus accedunt ad colorez sanguinis ⁊ quandoqꝝ minus ꝯm diuersitatem materie inflammati vaporis

Propter qō notandum q secundum arestotelem vapor spissus et densus dat apparentiam coloris nigri vapor vero subtilis dat apparentiam albi medie vero apparencie ⁊ dispositiones vapoꝝ dant apparentiam colorum omnium mediorum.

Deinde videamus quomodo fiant hiatus et quomodo appareant vnde secm arestotelem in firmamento apparet nobis quedam apertura ita vt ignorantes dicunt celum perforari Ad cuius noticiam notandum secundum arestotelez q in remota distancia colorum Color niger positus circa album apparet remotior Albus vero ꝓpinquior quo supposito est sciendum Q vapor calidus ⁊ siccus in dicta regione existens quandoqꝝ sic disponitur q eius materie pars est multum spissa propter qō facit apparenciam coloris nigri Sic enim apparet q ibi est niger color in medio albi coloris ⁊ p consequens ille niger apparet in remotiori distantia Et color albus in propinquiori. modo certum est q omne corpus Cuius media pars apparet remotior q circumferentia videtur perforari Non est igitur mirū q in tali corporis interpositione in aerem aspicientibus apparet apertura. Nam hyatus huiusmōi similitudinē habem⁹ in picturz Pictores enim frequenter in parietibus colorez nigrum depingunt int colorez album ⁊ ex tali picturatiōe videt paries pforat⁹ Postea videam⁹ quomodo fiant voragines pro quo Sciendum q voragines non

differunt ab hiatu nisi in hoc q̃ vorago videtur habere maio-
rem profunditatem hiatus vero minorem Et fit ex eadem causa
nisi in hoc q̃ quando vapor habet partes medias multum den-
sas ⁊ ptes circumferentiales multum subtiles tunc apparet ma-
ior profundatio Et quando media pars est minus spissa tunc ap-
paret minor Et sic omnes dicte fantasie apparent denocte prop-
ter absenciam solis quia in eis presentia appapere non possunt. p-
ne enim illuminationes temporibus serenis apparent ⁊ tranquil
lis eo q̃ in alijs tpibus impediuntur ꝓpter nubes interpositas ⁊
etiam propter turbationem ventorum propter quos calores dis
soluuntur.

Alia pars in qua facile et breuiter restat videre quã
do et qnomodo et a quo generatur stella comata Est enim stella
comata inflammatio quedam apparens ad modum stelle haben
tis comam et generatur quando eleuatur vapor calidus et sic-
cus in magna quantitate ad supremam aeris regionem Et cuius
media pars sit multum spissa et densa Partes vero circumferen-
ciales multum subtiles et rare versus omnem partem celi exten
sas deinde inflammatur dictus vapor secundum partem mediaz
et secundum partes circumferentiales Sed inflammatio partis
medie videtur stella magne quantitatis Inflammatio enim par
cium circumferentialium dat similem apparentiaz come et sic to
ta ignitio composita dat similitudinem stelle comate et sic ab are
stotile nominatur Est vlterius notandum q̃ huiusmodi vapor ali
quando non habet partes laterales circumferenter extensas Sz
tantum versus vnam partem celi et tunc inflammatio huiusmo
di vaporis dat apparentiam stelle non comate Sed stelle haben
tis barbam et tunc vocatur pegonia idest barbatum et ita dicit
Arestoteles vnam talem stellam fuisse in occasu et barba eius ex
tendebatur versus aliam partem celi. Deinde est notandum vt
dicit arestoteles aliter aliquando generatur talis stella comata.
Eleuatur enim aliquando vapor sub aliqua stella erratica. i. sub
aliquo planeta qui quidem vapor inflammatur secundum totuz
dictus planeta per medium eius apparet et ita vt ille planeta ap
paret in eodem loco cum illo vapore vocatur stella et inflamma
tio dicti vaporis dicatur coma et totũ aggregatum vocatur stel
la comata.

Ulterius notandum q̃ predicte stelle non possunt generari int̃ tropicos scd̃m aristotilẽ ꝓpt̃ excellẽtẽ calorem quẽ facit sibi sol discurrens sub zodiaco ab vno tropico ad alium et econuerso Calor enim ille dissoluit vapores et non possunt cõgregari ad generationem supradictar stellarum ꝓpter qd̃ semp fiũt extra tropicũ in ptibus australibus aut borealibus.

Ulterius considerandũ scd̃m aristotilem q̃ huiusmõi stelle ꝗcãt tps ventosũ siccũ destructiõz fructuũ ⁊ in gẽtib⁹ rixas p̃lia mortem p̃cipum quoꝝ causas nõ assignat aristotiles ꝗ ego breuit̃ signabo Sic generat vẽtũ q̃ vapores in sua elevatione q̃ũqz nõ attingat ad supremam aeris regionem Sed repercuciunt̃ ab aere grosso et frigido ipsius medie regiõis aeris aut inferioris ex qua repcussione agitatur aer et mouetur p motum eiusdem aspirationis siue flatus qui quidem flatus dicitur ventus Et cum ventus calidus plurimũ impediat ̃ram desiccat et omnia terrestria animata siue inanimata fuerint Cum vero nimia siccitas non permittat fructus ꝓduci. quia sine humore ꝓduci non possunt ꝗcant predicte stelle destructionem fructuũ Signant rixas quia siccitas est principium caloris ignei qui ẽ principium iracundie scd̃m galienuz Ira est causa rixarũ Rixe vero p̃liorum prelia vero sunt cause mortis principuz et alioꝝ pugnanciũ Sed a principe fit denominatio tanq̃ a principaliori ⁊ nobiliori et diligenti auditori placeant cause quas inq̃sinim⁹ Huiusmodi stelle sũt eciaz cause ventositatis qd̃ arestotiles declarat p exemplũ dicẽs lapides eleuari in appitiõe h⁹modi stellar Et assimilat̃ stella comata scd̃m arestotelẽ in flãmatiõi planetar quar ptes medie sũt mt̃tũ spisse. circũferẽtiales vo rare ⁊ in flãmatio pcium mediarum similis come Deinde ẽ sciendũ q̃ h⁹modi stelle comate triplex fuit causa antiquoꝝ Qñ anaxagoras ⁊ democrit⁹ dixerũt huiusmõi iflãmatiõz eẽ stellã celestẽ hũtez comã p naturã ⁊ posuerũt illaz stellã p maiorẽ ptem tpm latitare sub radijs solis ⁊ q̃ũqz exire eos radios et seipsum nostris sensibus demõstrare Ypocras vo dicit q̃ huiusmodi stella comata ẽ quoddã aggregatuz ex uera stella ⁊ vapore inflãmato Sz illas opiniones q̃ nõ sunt necessarie dimittamus.

Postea videamus q̃uo et ex qua materia veniet galaxia q̃ interp̃tat̃ circul⁹ lacteus ⁊ apparet in tpibus nocturnis sub stellate noctẽ claritate quedã via alba q̃ in diuersis mũdi ptib⁹ diuersimode appellat̃ in q̃dam vocatur via pura in colonia

vocatur via ſcti Jacobi et ſic diuerſificatur ſcdm diuerſas na-
tiones: generat enim ſic in octaua ſpera ſunt quedam ſtelle fixe mul
tum magne et fulgide quaſi ſcdm circulum ſituate q̃ ſcdm are-
ſtotilem vocat ſperatice. i. ſeminate qm̃ ſicut grana ſeminata hic
inde diſpgunt ita q̃ inter ſe ordinem non hnt Sic ſupradicte ſtel
le nō vident habere ordinem qm̃ hūc duodecim ſigna zodiaci
quoz quedam conſtituunt figuram cancri quedam arietis ꝛc Et ſup̃
dicte ſtelle ꝓuenient ſperatice dicuntur Jlle vero ſtelle p actiōz
in illa inferiora eleuant vapozez calidū et ſiccuz ad ſupīmam aerem
regionem qui vapor incipit inter aſpectum nm̃ et dictas ſtel-
las quaz ſtellaruz lumen a dicto vapore reſtrigit et in eodem in
corporat cū aſpectus aſſimilatur circulo de albato ſine lacteo et
ille circulus eſt qui galaxia nominat Sz quidam expoſitores po-
nūt iſtuz vapozem inflāmatum qz ad hoc vident ſonare verba
areſtotelis Sz talem inflammatiōz nō videt vbiqz eē neceſſariaz
neqz vtilem ad huiuſmōi apparitiōz neqz intelligo p inflāma-
tiōz poſito ab areſtotile in hoc libro niſi in corpatiōz luis in di-
cto vapore Et ſi q̃ras q̃re talis circulus nō apparet in alia pte ce
li Dico q̃ huius cauſa eſt duplex Prima eſt qz q̃uis alie ſtelle
ſunt magne et fulgide ſicut p̃dicte non tm̃ ſcdm ita magnam mlt̃
titudinem ſituat Scda cauſa eſt nocior. ſ. qm̃ int tropicos q̃daz
eaz ſituant quedam appropinquat tropico ſub quo nō pōt talis
circulus apparere ꝓpter vehementem ſolis actionez int tropi-
cos diſcurrentem p quaz actionem diſgregant et diſſoluunt vapo
res vt non poſſint ſufficient ꝓgregari ad huiuſmodi circuli ap-
paritionem Et nō eſt cauſa ſolū huius actionis et diſpoſitionis
Sed etiam aly planete p maiorem ptem tpm exiſtentes inter
tropicos q̃uis aliqualiter a tropicis declinant verſus poluz ar
ticum ſecundum q̃ dicit auctor ſpere Et ſunt rationes eſſigna-
te intuenti ſufficienter.

De inde ſciendū q̃ huiuſmodi circuli antiqtus fuit
talis cauſa aſſignata vna fuit pitagoricoz dicentium huiuſmōi
circulum eē aduſtionem firmamenti factaz p talem viam a ſo-
le eternaliter diſcurrente Scda oppinio fuit anaxagore et demo
criti dicentium ſolez etiam de nocte reſpicere quaſdam ſtellas
in celo et lumen ſolis pertingere ad quaſdam ſtellas propter
qd̃ lumen ꝓprium nō poterit nobis apparare cū minus lumen
diſpgatur in p̃ſentia maioris luminis cum hoc dixerūt quaſdaz
alias ſtellas quaſi ſcdm circulos ſituatas quas nō reſpicit ꝓpt
interpoſitionem terre int ſolem et easdem Quidam ponunt lu-
mē eaz apparē ſub figura circuli et tale lumē ponūt eſſe galaxiā

Tertia opinio fuit aloquorum quos non nominat arestotiles. Sz ego credo q̃ fuit ipocraticorꝫ qui posuerunt galaxiam esse apparitionez solis in aliquo corpe speculari ac si dicerent q̃ sol stans sub tra emittit radios suos ad aliqd̃ corpus speculare sicē aliquam speram celestem qui quidem radij reflectantur ad oculos nostros et visui faciunt aparitionem huiusmodi circuli Sz omnes istas opiniones reprobat arestotiles Patet igitur q̃ oia p̃dicta fiant ex eadē materia. s. ex vapore calido et sicco nec differunt nisi scd̃m dispositiones accidentales.

Habita declaratione de his que fiunt ex vapore calido et sicco in suprema aeris regione dicēdū ē de illis que fiunt ex humore calido et humido in media regione et in inferiori Et incipiamus a pluuia que fit hoc modo Eleuatur enim vapor calidus et humidus modo p̃dicto qui non potest attingere supremam aeris regionem Cum non habeat vtutem sufficientem ad tantam eleuationem ꝓpter eius grossiciem et ponderositatem ꝓpter qd̃ residet in media aeris regione in qua ingrossatur z in spissat a vehemēti frigido ingrossato qui quidez vapor cuz fuerit ingrossatus vocatur nubes deinde ꝓpter vlteriorē ingrossationem siue inspissationez in aquā puertit z cadit deorsuz Quia qñq̃ descendit sub guttē nimis valde z tunc scd̃m arestotilez nō debet nominari pluuia Sz peliadis siue persecades quoꝫ inter p̃tatio est guttula cadens z qñq̃ cadit sub guttē magnis z spissis et tunc vocatur pluuia. huiusmōi enī impssionis similitudo p̃t haberi ex his reb' inferioribus Primo de olla buliente Cui' vapor ad cooptorium attingens puertit in aquam Et etiam si suffles in lapide marmoreo qui est de se frigid' puertit anhelitus in aquam Sed scd̃m arestotelem est sciendū q̃ a nube puersa in aquam segregatur vapor terrestris et siccus qui in aquam ē cōuertibilis z ille vapor nominatur caligo qui scd̃m arestotilem nominatur nubes sterilis z pocius est signum serenitatis q̃ pluuie Etiam si querit vtrum vapor sit calidus et siccus de quo fuit prius determinatum Dicitur q̃ sic qꝫ scd̃m petꝫ de alfernia nun q̃ eleuat vapor calidus z humidus sine calido z sicco.

Postea videam' quomō generat Ros Pro quo notandū q̃ nō q̃cūq̃ vapor calid' z hūidus hz vtutē ascēdendi ad medīa aer regiōz Sz multi vapores de die eleuati resident in infima aeris regione in loco ꝓpinquo terre z hoc ꝓt debilitatē vtutis eleuantis vapores post solis occasū a frigiditate aer

nocturna in spissantur Et propter huiusmodi inspissationes in
aquas puertunt qui quidem guttatim sp deorsus mouent Dein
de facto mane in sumitatib⁹ arbor⁹ ⁊ herbarus sub figura speri-
ca inuenit ⁊ hoc est qd ros appellat Ex hoc patet q ros ⁊ plu-
uia nō differunt nisi q pluuia generat ex multa materia ⁊ in fri
gore vehemēti et in loco alto puta in media aeris regiōe Sz ros
fit ex pauca materia ⁊ frigore debili ⁊ in loco fre ꝓpinquo.

Nunc videndū qūo generatur pruina pro quo di-
cendū ē q dictus vapor calid⁹ ⁊ humid⁹ residēs in loco tere ꝓ
pinquo in tēporib⁹ ⁊ locis frigid⁹ sicut tpe hyemali ⁊ locis bo-
realib⁹ ⁊ in loc⁹ alijs a frigore hyemis frigefact⁹ ꝓpt vehemēci
am frigiditat⁹ ingrossat ⁊ in spissat nō tamen in aquam puertit
Sz antequas in aquā puerti possit totaliter ꝑgelat q ꝑgelacōe
facta deorsū monet Ex hoc terre supficies de albat Et hoc est q
pruina nominatur Ex hoc patet q ros et pruina differunt quia
ros fit ex vapore in aqua et frigore debili Sed pruina fit ex va-
pore ꝑgelato a frigore forti et veloci Sed conueniunt in hoc qr
in eodem loco generant ꝓpt qd concludit arestoteles q ros ge
nerat in loc⁹ ⁊ tpib⁹ tpatis Sz pruina in locis ⁊ tpibus excellēt
frigidis vt in tempore hyemali.

Postea Considerandū qūo nix generat ꝓpt quod
Sciendus q vapor ca. et hu. eleuat in mediam aeris regionem
in qua media regione tpe hyemali tāta dominat frigiditas q hu
iusmodi vapor nō in aquam conuertit Sz ex eius vehemēti fri
giditate aūquam possit puerti in aquam ipm totaliter congela-
tur q congelatione facta deorsum monet Cui⁹ aspectus simil ē
farine sup terram sperse ⁊ hoc est q nix appellat Ex hoc patet q
nix non differt a pruina nisi sic pluuia differt a rore eo q nix fit
ex ꝑgregatione multi vaporis et in loco alto. s. in media regiōe
⁊ a frigore multum veloci pruina vo fit ex vopore modico et in
loco terre ꝓpinquo ⁊ a frigore minus veloci Deinde non sū
ratiōe posset queri cū talis vapor sit calid⁹ qūo potest congelari
et non prius in aqua puerti Rūdet scōm arestotelem tertio hu
ius q huiusmōi vapor melius disponit ad congelatiōz q aqua
frigida eo q huiusmodi corpus est multū rar ⁊ passibile ⁊ frigo
re circūstanti facilius penetrat ⁊ sic facilius ad ꝑgelationez al-
terat Dū dicit arestoteles q facilius ꝑgelatur aqua calefacta
q frigida qr propt calorem pus receptum prius fit valde rarū
ꝓpt q a frigore circūstanti facilius penetrat qr frigus est causa

congelationis Et ideo dicit arestoteles q piscatores in pōto qui vtuntur glacie loco plumbi in venatione piscium prius aquam calefaciunt deinde aeri frigido exponūt que tunc a frigore penetratur et in glaciem transmutatur.

Postea videamus quomodo fiat grando Est enim Grando guttatim cōgelata in loco terre ꝓpinquo ꝓpter antiparistasim actio circūdata vel actio agentis circūdantis a suo contrario Et generat sic grando Cū vapores calidi et humidi in regione frigida fuerint in aquam conversi descēdit huiusmōi aqua p radios solis a terra reflexos. que quidem gutte causant a calido vehemēti circumstante ꝓt quam cōpressionem earū partes ꝑgelant z vniunt Ex qua vnione eay frigiditas roborat z in glaciem convertitur Deinde vniūtur ptes guttatim cadentes z sic lapides cristallini sup terraz cadūt z hoc est q grando vocatur Sed tū quereres quare vniūtur ptes guttatim propter circumstans calidum cum calor sit causa plus dissolutiōis q̄ vnionis et dico q p se caliditas vel calor est causa dissolutionis. p accidens aūt vnionis et per antiparistasim fit vnio p̄dicta illo modo quia gutte sup̄dicte per naturam sunt frigide z medium p quod descendunt est calidum vehementer Ex hoc patet q medium est dictorum contrarium scōm suas qualitates Ex quo noto q vnum qōqz contrarium fugit ꝓtrariū suū p naturam et ergo cū supradicte gutte hāt contrarium ex omni parte circumdatuz non potest aliqua fuga ꝓpetere nisi coadunatio Ex qua fuga necessario seqtur ꝓgregatio dictarum guttay et hoc patz cuilibet intuenti Sz multi non instructi in libris autenticis ꝗ in cartulis et in paruis libris dicunt grandinē generari in media aeris regione a frigore circūstante congelari et in grossari Sz respiciunt textum arestotilis et ipsum intelligant ipsi inveniunt q illa opinio fuit anaxgore z est ab arestotile in multis locis reprobata Cuius improbationis prima ratio est qz dicit arestoteles q grando ml'tociēs ē in p pinquo loco terre qz si in media aeris regione fuisset formata antequam ad terraz ꝓtingeret huiusmodi anguli essent penitus cōsumpti ꝓpter alterationem ab aere calido factam p dorsum motum Unde dicit arestoteles q qū habet figuram rotundam, tūc est signum q in loco alto generatur Non aūt in media aeris regione sed citra Postea dicit arestoteles q quando audimus terribilem sonum in loco ꝓpinquo Ita q timemus periculuz futurum z fugiamus Sed cessante illo sonitu immediate cadit grando in

magna quantitate et sub figura angulari ⁊ illud quidem habetur
p arestotelez dicētē q̃ talis sonus aduenit ex actione contrariorꝫ
in loco terre propinquo ex q̃ actione producitur grando et hoc p
antiparistasim modo predicto Postea si fieret a frigido tempo-
ribus frigidis Cuius contrariuz videmus ad sensum Fit enim
grando maxime in vere ⁊ autumno ⁊ in maturatiōe fructuū prop
terea q̃ tunc pocius fieret in temporibus ⁊ locis frigidis q̃ cali-
dis q̃ est falsum quia in arabia et ethiopia fiunt grandines vehe
mentes ⁊ terribiles et sepe in eodem die Et hoc est ꝓpter calidā
ipsorum regionem In anglia vero ⁊ scocia non fiunt grandines
vehementes nec nociue fructibus Sz nota q̃ aliqui expositores
dicunt arestotilem velle q̃ vapor existens in aere calido propter
actionem calidi in aquam conuertitur anteq̃ potest descendere per
antiparistasim ⁊ congelatur ex qua congelatione fit grando Sed
tamen prima via est verior et consona veritati sine ratione qua-
re magis tenetur.

De generatione fluuiorum et fontiū habito de gene-
ratiōe eorꝫ que fiunt ex vapore calido ⁊ humido Et que nō fiunt
in terra Dicendū nunc est de gnatione eorū q̃ fiunt infra terrā ad
quorum generationis noticiam est Dicenduz q̃ vapores huius
modi ꝓpter actionez corporum celestium non scōm totum ad su-
pdictas aeris regiones eleuātur Sz pro magna pte resident in-
fra terram et quorꝫ quidem resident propter defectum leuitatis
intrinsice Aliqui vero modicum leuanť ad aliquā regionez prop
ter frigiditatem aeris supuenientis et propter alias causas com-
pulsiuas vt sunt pluuia ventus et multa similia ad inferius refle
ctuntur et illi terram sic subintrantes et in eam residentes hinc ⁊
inde dispergunť vt pori similibus vel alijs receptaculis ibidem
continentur Deinde a frigore circumstante ingrossanť ⁊ in aquā
conuertuntur. quemadmodum dictum est in generatione roris ⁊
pluuie qua congelatione facta per moduz resudationis guttatim
fluit huiusmodi aqua ad aliquem locuz Ex quarum guttarꝫ cur-
su oriuntur cause et principuz omnium illorum fluuiorum vt sunt
fontes quorum foncium in nostris sensibus quidam apparent et
quidam occultanť eo q̃ latitant in profunditatibus aquaruz Et
eorum quidam situantur in locis ad quos attingere non valem⁹
sicut in tropico vel sub polis mundi vel sub alijs locis similibus
Qz aūt sic producuntur fontes ostendit arestotiles p signa quo
niam in locis campestris raro inueniuntur fontes vel paludes eo

q̃ in talibus locis non est sufficiens frigus ad convertendum hu
iusmodi vapores in aquã ⁊ illa nõ sunt omnino spongiosa siue ra
ra que dispositiones multum conferunt ad sorbendum huiusmodi
vapores multe alie cause sunt sed tamen ille sufficiunt que ad p̃
ductionem aque sunt necessarie Sed dicit arestoteles q̃ genera-
tiones fluuiorum fiunt modo predicto in locis mõtanis eo q̃ hu
iusmodi loca frigida sunt intrinsice propter qd̃ non est in eis con
cursus radiorum reflexorum sicut in locis concauis quia intrinsi
ce sunt frigida propter eorum lapideitatem Lapides enim sunt
naturaliter frigidi Sunt eñ loca mõtuosa et spongiosa ratiõe c̃
depositiõr multum absorbent de vaporibus ⁊ aquis pluuialib̃ su-
pueniẽtibus Sũt etiam rotunda ⁊ sperica q̃ figura est omnium
figurarum capacissima ꝓpter qd̃ non est mirum si ab eis ꝓcedunt
fontes qui sũt origines fluuiorũ Patet ergo q̃ est causa: quare flu-
uij ꝑpetuantur qr talis conversio in aquã non potest habere finẽ
Mã sicut vapores ꝓsumunt sic p actionez solis ⁊ aliorũ corporũ
celestiũ sp alij vapores generant g̃ ad ꝑpetuitatẽ talis cause se-
quit ꝑpetuitas talis effectus. s. fluuiorum qui quidem causam cõ
comitant de necessario sequitur fluuiorum non habere finez scõm
duratiõz ⁊ ꝓp̃ hoc oportz eos durare Qd̃ aũt a mõtib̃ ꝓcedunt
fontes ac paludes ac fluuij confirmat exemplarit Dicit eñ q̃ a
monte pronas exijt quidã fluuius q̃ est maximus eorũ qui sunt in
oriente tpe hyemali et ꝓcedunt fluuij valde magni et fontes ca-
restres ⁊ archos Ex monte vero cauca so qui est maior eorũ qui
sunt in oriente ꝓcedunt etiã estiuali tpe fluuij magni quos nõ no
minat arestoteles Sz ponit signa magnitudinis ⁊ altitudis illi̇
montis. dicit q̃ ꝓp̃ ei̇ altitudinẽ ⁊ magnitudinez illumiat̃ p tres
horas pt̃ occasuz solis ⁊ p tres horas aũ eius ortuz ⁊ cetera ali-
plura ponit de quibus non est curandum Postea dicit arestotiles
q̃ ex monte pirenio q̃ est maxim̃ eorũ qui sunt in occidente ab eq̃
noctiali ꝓcedunt fluuij magni. s. hystros ⁊ chrasis qui sunt extra
columnas herculis Ex mõtibus vero ethilicis procedunt fluuij
magni. s. egon et mises multi alij procedunt ex monte Archeto
scilicet saligo salango ⁊ stranopho et subdit arestotiles q̃ idez de
alijs montibus est de quibus exponere non oportet Deinde scõm
arestotelem Sciendum q̃ non solum generãtur flumia vel fluuij
mõ predicto ꝫ etiam ad generationez eorũ multum conferũt aque
pluuiales in hyeme venientes que loca montuosa subintrãt ꝓp̃
causas iamdictas Deinde p loca terre ad loca declinioza mouent

Ex quarum multiplici congregatione paludes fontes fluuij fiũt
Et qui sic habent originem nõ ppetuantur Sed frequenter consu
munt ⁊ eorum loca deficcantur Et sic patz causa quare quidã fon
tes perpetuant et quidaz deficcantur Similitudo generationis flu
uiorz scõm arestotilem in artificialibus ẽ. quoniam artifices gut
tatim aquã faciunt cadere et currere per multa cannalia ⁊ varios
eius concursus replent foueas artificiosas vt videant similes fõ
tibus ⁊ fluuijs Deinde est sciendum ꝙ quedam erãt opiniones
antiquorz de generationibus fluuiorum quorum quidam dixerũt
ꝙ aque pluuiales in hyeme sub intrant viscera terre. ex quib⁹ vis
ceribus dixerunt emanare omnes fontes ⁊ fluuios et cũ hoc di
cunt ꝙ a visceribus exeunt ppetui fluuij eo ꝙ aqua collecta suffi
cit eis scz fontibus et fluuijs ad ministranduz qui frequenter cõ
sumuntur eo ꝙ aqua in eis recepta non potest ei sufficere donec
alia supueniat Aly dixerunt terram esse vnaz cõcanitatem in qua
recipiunt aque pluuiales vt sufficiant fõtibus ⁊ fluuijs Sz tales
opiniones reprobat arestotiles Sed cũ eas reprobare nõ sit mul
tum necessarium ideo dimittam⁹ Insuper est ponendum ꝙ scõm
arestotilez fluuij transmutant de loco ad locum ita ꝙ in locis ha
bitalib⁹ aliqñ erant fluuij ⁊ vbi nunc sunt fluuij fuit terra. aliquã
do arida et sicca Et ab hominib⁹ habitata ⁊ talis trãsmutatio nõ
cessabit ineternuz iuxta viam naturalem Causaz huius trãsmuta
tionis dicit arestoteles ppetue fore ex constellationib⁹ que infini
to tpe variant Et subdit causam quare huiusmodi trãsmutatiões
nõ apparent hominibus Et dicit ꝙ causa ẽ breuitas humane vite
Cum fluuius in tpe alic⁹ hominis incipit transmutari homo mo
rit Et ille homo sp antequam sensibil' transmutacio facta fuerit q̃
quidem mors aliqñ contingit in morbo aliqñ in gladio: qñqz per
alias causas consimiles Et hec de compilatione pmi libri methe
reorum arestotelis dicta sufficiunt.

rez Cõpilatio secundi libri metheororuz aresto
telis in q̃ scõm arestotelẽ ẽ psiderandũ de vento. mari. ⁊ ter
remotu Et ideo videamus' que est causa generationis maris et
eius ppetuitat? Pro quo sciendum ꝙ scõm arestotelem quemad
modum corpalia mouentur sup̃ terram habencia inclinatiõz ad
centrum ad quaz cetera elementa inclinant ⁊ mouent naturalit
sic in terra est dare locum in quo ⁊ ad quem omnes aque pgregant
⁊ pfluunt naturaliter. si non ab extrinsico impediant Et ille dr̃ lo
cus marinus quo supradicto pfluxo aquaz facto sequitur magna

euolutio aquarum p dictum confluxum eternaliter ꝓtinuatum
Sz cõmanẽt queritur. q̃re talis locus pocius dĩ naturalis locus
aquaꝝ. q̃z alter aliquis locus in terra cuz aqua p naturaz habet
circũdare terram z nõ plus ad vnaz ptez q̃ ad aliaz declinare ad
qd dico et respondeo Qz causa est qz ille locus dicitur magis de
clinus q̃ alia loca Et scõm ꝓmentatorem scdo celi aqua p naturã
inclinat z mouet ad loca declina demum q ille locus metas aque
non tũscendit Ad huc queritur qu are (cũ talis locus naturalis sit
aquaꝝ) aque ad ipm confluentes ab eo moueant Quia videmus
q omnia encia talia p naturaz resident z quiescunt in locis natu
ralibus suis. Ad qd respondeo z dico q fluxus aquaꝝ ad illuz lo
cum sit naturalis Sz fluxus eaꝝ ab illo loco non est naturalis. ꝗ
pocius violentus quia cum ille locus nõ sit sufficiens ad omnes
aquas simul colligendas necessariũ est multis aquis suis intrãti
bus alias prius receptas expellere que quidẽ dicte expulsiões z
eoꝝ motus est violentus vt patz septimo phisicoꝝ Insuper est
notandum q triplex fuit oppinio antiquoꝝ de generatiõe maris
Quoꝝ quidam dixerũt habere originez mare a quibusdã fontib⁹
in eius pfunditatib⁹ ascendentes Alij dixerunt q in principio p
ductionis mũdi aqua circũdabat terrã vndiqz Sz per actiones
solis z aliaꝝ stellaꝝ vapores ab aquis eleuantur z aqua p mag
na parte ꝓsumpta est Cuius pars nob derelicta mare vocat Et
addiderũt q illa ps nobis derelicta est in ꝓtinua mutatiõe ꝓpter
aquã supdictã p quã causã finaliter ꝓsumeret mund⁹ z nõ habuerũt
p inconueniẽti qz credebãt mũdũ z opinabant infinicies eũ corrũ
pendũ z infinicies eũ generãduz Alij dixerũt aquã ĩfra trã latitatẽ
.s. infra tre concauitatez quaz tartaꝝ appellabãt a q̃ ponũt oriri
fõtes fluuios z aq̃s marinas q̃s opiniones arestoteles reprobat.

De fluxu maris et refluxu postea videam⁹ quomõ

fiũt fluxus mar de quib⁹ determinat arestoteles valde oculte Sz
vt eoꝝ causaz ꝓgnoscam⁹ Est notandũ q sol hz virtutẽ mouẽdi
sicca. luna vo hũida ꝓpter qd videm⁹ q incremẽto lune crescũt
z augmẽtant hũida vt cerebrũ medulla z aliasilia In ei⁹ decremẽ
to diminuunt ea z decrescere facit Et in eclipsi lune quedam hu
mida consumũtur z desiccant vt apparet in illis loc vbi reperiũ
tur aliq aquatica edibilia Patz etiã ex conchis vt testãt multi ex
pti Isto suppposito ẽ aduertenduz q qũ luna ascendit sup aliquez
orisontẽ necessariũ ẽ ei⁹ vt radios aliq extendat sup supficiẽ aq
marine in eadẽ regione existẽtes a quib⁹ radijs alterat dicta aqua

vt subtilietur tumescendo et rarefiendo et sic p modum ebulitiōē
mouet versus illam ptem versus quā dicti radij sunt extēsi deinde
transeunte luna vltra mediū ⁊ postea tendente ad occasum neces-
sariū est aquam supdictam ꝓprie nature derelinqui Et p ꝓsequens
oportet eam ad priorē locū moueri ⁊ habemꝰ duos motus quorū
vnꝰ est motus aque p actionē lune Secūs motus aq̄ est p natu-
ram aque ꝓpriam ⁊ illorū motuum primus vocat fluxus. secūs vo
refluxus Et sic patz ex pdictis q̄ fluxus est ad locum altiorem et
eleuatiorē ⁊ refluxus ad locum decliuiorem Deinde est sciendū q̄
non solū luna est causa p se huiusmōi refluxus Sz aspectus lune
ad solem mltū confert qñ est in opposito solis ⁊ idem faciunt con
iūctiones aliorū planetarū cū luna qua ratiōe roborat in sua actio
ne Sic p astronomos ē determinatū Deinde scōm q̄ dicit autor nō
fit fluxus et refluxus in mari magno sicut in alijs maribus Et di
cunt aliqui magnum mare nec fluere nec refluere Cuiꝰ causa ē se-
cundum arestotelē ꝓfunditas loci marini ⁊ eius amplitudo et aq̄
rum mirabilis multitudo Deinde potest queri Quare luna non
ꝓmouet alias aq̄s ab aquis marinis vt moueant fluxu ⁊ refluxu
Ad qd dicendum est q̄ causa vna est qꝰ alie aque subtiliores sunt
aquis marinis ꝓpter qd minꝰ resistunt penetratiōe lunari Et no-
ta reflectio lumīs ab huiusmōi aquis est mltū debilis ita q̄ ebu-
litionem facere non pōt que quidē ebulitio requiritur ad huiusmo
di fluxum ⁊ refluxum Vñ dicit arestoteles q̄ de quanto aq̄ sunt
salsiores de tanto sunt grossiores et sic p earum resistencias forci
us efficiunt reflectionem Alia causa est qñ huiusmodi aq̄ tā stāg
nales q̄ fluuiales sunt parue q̄ntum ad respectum aque marine
quare parū recipiunt de lumine lune Ita vt non sufficiat huiusmo
di lumen ad faciendum huiusmodi ebulitiōz de aquis fluxibilibus
Causa potest assignari qñ ꝓtinue mouent huiusmodi aque de lo
co ad locum ⁊ sic multum impediūt actionem lune ⁊ cuiuslibz al-
terius agentis Sicut videmus a rebus alijs q̄ vnumqdqz agens
minus pōt agere sua virtute in appropinquatione rei mote q̄ rei
fixe et quiescentis Vlterius notandū q̄ alia causa huiusmōi flux
us et refluxus fuit antiquitꝰ assignata dixerunt eñ cōcauitatem
subterraneam quā tartarū vocabant emittere omnes aquas ad su
perficiem tre ⁊ facere fluxum maris Deinde dixerunt dictum tar
tarū aquas fluentes absorbere et sic facere refluxum maris quam
opinionem ab arestotile improbatam dimittamus.

De causa salsedinis fontium et quorundam aqua-
rum maris Ad cuius cognitionem sunt aliqua premittenda Q

salsedo maris ⁊ alioꝝ humidorum causatur ex admixtione corpo
rum terrestriū adustorum Qd̄ ptz p arestotelem quia refluxuz sal
sum reddit in eo q̃ ptransit cineres qui nō sunt nisi corpora ter
restria adusta Idem patet in quibusdam terre regionibus homi
nes crispi lauant crines eoꝝ in lixiuio in quo decoquuntur cine
res de qua decoctione redd.tur aqua salsa sufficienter ⁊ propt̃ ean
dem causaz sudor vrina . ⁊ similia et alie superfluitates sunt salse
ꝓpter huiusmodi terrestreitatem quam secum deportant sine at
trahunt Secundo est intelligendum q̃ caliditas corporis terre de
qua dicit̃ superius sic causatur Nam sol ⁊ alij planete ⁊ stelle su
p̄dicte vapores eleuant sup̄dictos qui adustioni coequant̃ quia
non soluz d̄ adustio talis p̄sumptio Sed etiā vehemēs est cale
factio . ex qua suppositione ptz . q̃ vapor calidus ⁊ siccus qui ab
ist̃ corporibus eleuatur assimilat̃ in vtute corporib⁹ adust̃ q̃ ta
lis vapor non est nisi corpus frestre p calorem resolutuz in fumū
vel fumositatem Et scd̄m alias quasdam ꝓprietates q̄ modicaz
faciūt diuersitatez Istis p̄missis videndum est ad ꝓpositū intel
ligendū scd̄m arestotilē q̃ huiusmōi vapores calidi ⁊ sicci nō oēs
ad regionē sup̄mam eleuant̃ Sz multi remanēt mixti cum vapo
ribus humidis qui vapores in regiōe aeris frigida iam dicta in
aquaz ꝓuertuntur ⁊ mutantur atq̃ descendunt qui p magna pte
in aquam maris descendūt Iū sol et alia corpora celestia in aquā
maris agentia illud q̃ est dulce in vaporem resoluunt ⁊ sursū du
cunt Illud vo q̃ est grossuz ⁊ terrestre in loco maris relinquunt
ex admixtione cuius terrestreitat̃ cum hūido salsedo maris ge
nerat̃ p admixtionem corporum calidoꝝ ⁊ siccorum que corpori
bus terrestribus adustis assimilant̃ Et cum ille ꝓcessus sp durat
oportz salsedinem maris ꝓpetuari ⁊ augeri quam tū huiusmodi
augmentatiōz nullatenus sentiam⁹ . huiusmōi rei scd̄m arestotelē
habem⁹ sil'itudinē in corporib⁹ naturalibus naturalit̃ alterātib⁹
nutrimētuz digestiōis illd̄ q̃ est subtile resoluit ip̄m mēbz ⁊ alte
ri distribuit Ex quo caro sanguis ⁊ alie ptes generant̃ Sz illd̄ qd̄
est grossuz ⁊ terrestre tanq̃ impuz relinquunt ⁊ fiunt vrine ex il
lo sudor ⁊ pili ⁊ egestio que p naturam a corporibus expelluntur
Ad hoc p̄firmandu arestoteles ponit aliud exemplum dicens q̃
si fiat vnum vas de terra ad similitudinē olle vel anphore et clau
dat̃ eius orificiuz ⁊ p ip̄m vt aq̄ nō pōt habere introitum Deinde
immergat̃ ipsum vas in aquas marinas ⁊ ibi remaneat p aliqd̄ tē
pus notabile Deinde extrahatur vas terreum tunc in illo inuenit̃

aqua subtilis ⁊ dulcis et satis potabilis Cuius causa est quia illud qd est in aqua marina subtile per paros vasis subintrat Illud vero qd ē grossiuz ⁊ terrestre derelinquit exterius Ad huc cōfirmat arestoteles idem p quedaz signa dicit enim qd quedā aque salse si decoquantur ad ignem eleuabitur illud qd est subtile ⁊ dulce ita vt grania actinitate solis relinquuntur in aqua conformit dicit ille q̃ in decoctiōe quorundam cineruz calidoz et etiā corpum vnctuosoz de quib⁹ prius facta fuit mencio Dicit enī q̃ post cineꝫ magnā decoctionē p eleuatiōz subtilis ⁊ dulcis soluz sal relinquit Confirmat etiaz arestoteles q̃ aqua salsa sit grossior alijs aquis p multa signa Primuz est q̃ naues marbe onerate optime supportant in aquis salsis. in dulcibus sepe demergunt Aliud signū est. q̃ oīne qd in aqua dulci submergitur in salsa vero supernatat Secundo confirmat p multa alia signa ⁊ antiquorum testimonia de quibus curare non oportet.

De causa salsedinis fontium et fluuiorū Postea videm⁹ q̃ sit causa salsedinis q̃rundam fonciū ⁊ fluuioz Non enim potest dici q̃ huiusmōi causa sit vapor calid⁹ ⁊ siccus descendēs cū aqua pluuiali qz tunc p eandez ratiōz oīes fontes ⁊ fluuij essent salsi cui sensus cōtradicit Et ideo dicenduz q̃ alia causa illius est scdm arestotelez qm̄ h⁹mōi fontes ⁊ fluuij fluūt siue transeunt p loca terrestria p actionez solis ⁊ alioz celestium corporum sunt adusta qm̄ vt prius fuit dictum vbi modo sunt fontes ⁊ fluuij aquaz. Aliquando fuit terra arida ⁊ sicca ⁊ econuerso et huiusmodi terra pōt esse sulphurea vel calcea vl aliqua similis dispositio Verum tm̄ aliqui fontes ⁊ fluuij sunt ꝓpter magnam propinquitatem ad loca marina salsi Deinde secundum arestotelem est sciendum q̃ non quelibet adustio causat salsedinem Sz acerbitudinem ⁊ amaritudinem ⁊ sic de alijs saporibus scdm q̃ adustio diuersificatur secundum magis ⁊ min⁹ ⁊ scdm q̃ corpus adustuz est magz vel minus terrestre Maior vero adustio causat salsedinem. minores adustiones maiores sapores Similit terrestreitas maior causat salsedinem. minor autem potest esse causa aliorū saporum propter q̃ dicit arestoteles q̃ inueniuntur fontes aceto sum habentes saporem qd confirmat p exempla Dicit enim q̃ in Sicilia est fons habens aquaz acetosaz qua vtuntur habitatores illius terre in comestionibus loco aceti Similem fontē dicit esse in libia qd est nomē cuiusdaz regionis Ad huc dicit q̃ in lithia ē

fons habens aquam amaram qui quendam fluuium ingreditur ⁊
reddit ipm amarum Ex predictis ptz quare pluuie australes sūt
salsiores borealibus quia ille pluuie veniunt a locis calidis ⁊ ma
gis a sole adustis ⁊ p consequēs magis habent ad mixtionis va
poris terrestris vel saporis Cuius commixtio causat salsedinem
Patz etiam quare pluuie autumnales sunt alijs salsiores qr vide
mus in autumno terram magis calefieri a sole et aduri ꝓpter qd
est q pluuie illius temporis habent magis de causa salsedinis Sz
diceret Aliquis quare non omnes aque sunt salse quia pluuia des
cendens in aquis maris ducit secum vapores terrestres qui sunt
causa salsedinis sic pluuia descendens in alias aquas ducit huius
modi vapores Vel si queri potest quomō maria ⁊ fluuia variā
tur Ad qd dico q de aquis pluuialibus specialis causa potest as
signari Aqua enim currens per loca plurima quedam sunt salsa q
dam arenosa Quedam vo aquarum fluencium in earum decursu
tūseunt per poros terre et per alias vias strictas ⁊ angustas ⁊ p
modum cuiusdaz collationis purificatur a tali grosso terrestri q
est causa salsedinis ꝓpter qd aque que producuntur in loco ꝓpin
quo mari sunt salse Sed in loco remoto sunt dulcissime Colantur
enim hoc mō predicto Sed tunc restat quomodo fit in aquis stag
nalibus que nō recipiunt huiusmodi colatiōz cum non fluūt ꝓpt
qd est assignanda causa generalis omnib' aquis tam stagnalibus
q fluuialibus Ad cuius noticiā est Sciendum q aque minores
in quantitate sunt in virtute debiliores aquis maioribus propter
qd min' possunt resistere actioni solis Vm primo celi habet q p
pontēciam causaz sequit magnitudo effectus Sz constat q aque
alie ab aquis marinis multo minores in quantitate sunt ipsis ma
rinis Et hoc scdm omnes dimensiones et ideo debiliores sunt in
virtute et minus possunt resistere actioni solis ꝓpter qd sol tantū
in eis dnatur q non solum illud potest eleuare qd est dulce ⁊ sub
tile Sz cum hoc qd est grossum et terrestre. sed in aquis marinis
non tm dominatur sol q posset eleuare subtile grossū dulce et ter
restre ꝗ tm illud eleuat: qd est subtile Et dulce grossum et terre
stre dimittendo p cuius admixtionez fit salsedo maris Et sic etiā
in alijs aquis ab aqs marinis sol consumit causam salsedinis vt
visum est In aquis autem marinis non potest ꝓpter qd nō est mi
randum si huiusmodi aque sunt dulces Aque vero marine siue
maris sunt salse Dicunt tm aliqui q causa est quia cum aque alie
ab aquis marinis sunt parue inquantitate paruz habent de causa

salsedinis ab huiusmodi vaporibus terrestribus ⁊ grossis ⁊ ideo dicūt tales aquas non posse fieri salsas Sz illa causa nō valet qz sicut intēti vapores terrestres magnā aquā salsā possūt facere sic pauci vapores quam aquam salsiorem Insup ē notandum q̄ huiusmodi salsedinis maris due erant opiniones antiquorū Dixerūt enim quidam aquam maris nō esse nisi sudorē ⁊re mō omnis sudor ē salsus p naturam vtz in corporibus animaliū Alij dixerūt aquas fluentes ad mare transire p loca sulphurea ⁊ calcea et alia similia A quib⁹ trahunt salsedinem ⁊ p consequens aquam maris reddūt salsam ⁊ illas opiniōes tanq̄ ab arestotile reprobatas obmitto.

De ventis nunc causam vētorū ⁊ quomō pducantur

Primo Sciendū secōm erestotilē ventus est exalatio calida ⁊ sicca Siue vapor calid⁹ ⁊ sicc⁹ q̄ verba sic credo eē intelligēda vēt⁹ est exalatio calida ⁊ sicca. i. aer agitatus siue mot⁹ ab exalatione calida ⁊ sicca elevata Et generat sic. vapor ca. et siccus elevatur vsqz ad aliquem eius ascensū donec impediatur ratiōe, c⁹ reflectitur dict⁹ vapor Sz aliqn̄ vapor repercutitur movens ⁊ agitans aerem p modū cuiusdam aspiratiōis siue flatus qō cū fiat ventū dicimus Unde quidam appellant dictum vaporem ventum Et q̄dam aerem sic motum dicunt esse ventum ⁊ credūt secōdam opinionem esse veriorem pma Maz generat ventus ex vapore repcusso a nube Sed quandoqz repcutitur ab aere frigido ⁊ a medio ingrossato reflectit modo supradicto Ex qua reflectione agitatur ⁊ fit vent⁹ Deinde est notandū q̄ qn̄ reflectitur vl repercutitur reflectēdo a borea versus austrū vocatur vētus borealis Et qn̄ repcutit ab austro ad septentrionē vocat australis: Similit est intelligendum de occidente ⁊ oriente ⁊ similit omnib⁹ alijs distācijs locorū Ex illis patet quare ventus borealis ē frigid⁹. qz venit a loco frigido Et q̄re australis calidus qz a loco calido Sz potest iuvenis dubitare qualit et qm̄o ventus australis venit a loco calido qz sicut patet in spera materiali pars australis est frigida sil⁹ borealis ꝓpter elongationem a sole Ibi dicitur q̄ cum nos habemus tropicum cancri et circulum articū ps australis de qua loquit non est sub polo antartico nisi appropinquans esset qn̄ vēt⁹ q̄ ibidē generat nunq̄ potest ad nos attingere ꝓpter longam distāciam ⁊ q̄nis distancia non obstat attamē calor qui est inter tropicos huiusmodi ventum consumeret et ad nos ptingere non possz ꝓpter q̄ ps australis de qua hic loquitur est circa tropicū cancri ⁊ notū est q̄ sub tropico cancri ē excellens calor ⁊ similiter in pro

pinquis ptibus propter ascensum solis inter tropicos discurren
tem Ex p̃dictis potest patere causa quare venti denocte quiescũt
z de die uenium qm̃ virtus motiua huiusmodi vaporis que dici
tur causa vẽti denocte minuit̃ et hoc ꝓpter frigiditatem noctur
nam Sz de die p ascensum solis ad nos vigoratur eadem virtus
ex qua vigoratione venit motus z fit vent⁹ modo supradicto pa
tet etiam causa Quare venti pflant in aliquo loco z non in alio qz
causa venti sup̃dicta est in vna regione et non in alia ex predict̃
patet q̃ quidam venti monentur circulariter ita vt moneant pa
leas vel pulueres super terram circulariter qui ventus tipho
nominatur Eleuatur enim huiusmodi vapor ad aliquam nubem
vel aerem qui quidez vapor propter magnam eius virtutem mo
tiuam concauat dictam nubem propter dicte nubis resistentiaz
vel aeris discurritqz taliter et cum magno impetu infra concaui
tatem prius dictam seu sibi factam Sed finaliter ꝓpter alias cau
sas superuenientes vt propter ingrossationez nubis vel aeris vl
propter alios vapores ascendentes expellitur a dicta concanita
te et mouetur deorsum continuans motum inchoatum .s. circula
rem ita vt moueat aerem super terram et alia super terraz existẽ
cia supra que eius virt⁹ dominat̃ vt paleas pulueres z vestucas
z alia similia sup̃ que eius virtus dominat̃ ex p̃dictis patz Causa
pausatiõis ventorum Videmus em̃ ventum statim cessare flare
z statim cessare z itez flare et sic de alijs Est em̃ causa quare rep
cutitur vna ps vaporis modo supradicto ex qua percussiõe cau
satur vnus ventus deinde ascendit alia et parua pars z similiter
repercutitur et sic successiue diuersi vapores ascendentes z suc
cessiue repulsi siue repcussi causant multos flatus Sed tamen in
ter duas repercussiones cadit tempus medium in quo oportet eẽ
tranquillitatem siue pausationem Patz etiaz quare pluuia destru
it ventum qm̃ pluuia extinguit calorem ipsius calidi et sicci va
poris qui dicitur causa venti Patet etiam quare ventus destruit
pluuiaz qm̃ qm̃qz p vehementem impetuz ventus nubez disgre
gat z dissoluit vaporẽ calidum z humidum qui d̃ esse causa plu
uie vt superius patuit z qm̃qz huiusmodi vent⁹ ꝓpellit pluuiã de
vna regione in aliaz Ita vt illi homines qui pluuiam non habẽt.
possunt illã habere Similiter patet causa q̃re sol destruit ventũ.
qm̃ ꝓpter eius vehementez actionez disgregãtẽ dissoluit vaporẽ
calidũ z siccũ qui d̃ causa vẽti Patet etiam q̃re plures sũt venti
in vno tempore q̃ in alio vt in tpe hyemali q̃ in tempore estiuali

Patz etiam scōm arestotelem quare in summitatibus montium altissimoz nō sunt venti. qm̄ anteq̄ huiusmodi vapores possūt ad tantam altitudinem ascendere repcuciuntur ad inferius Cui⁹ signum est qm̄ greci sacrificantes in summitate montium pburendo eoz holocausta post annualem reuolutionem inuenerunt cineres pōris holocausti vnitos non dispersos

Notandum scōm arestotelē sunt quatuor venti scz borealis qui dī aparthias. austral' qui dī notus. orientalis qui dicit apoliores. occidentalis qui dicitur sephirus Et int̄ illos sunt quidam minus principales qm̄ inter boreā z occidentē sūt etiaz q̄dam venti. s. treschlias ppe boream argestes ppinquus occidēti Int̄ austrum z orientem sunt duo. s. saphonius ppinqu⁹ austro z eurus ppinquus oriēti Inter austrum et occidentem duo scz lipen scōm arestotelem Ptolomeus limotū dicit ppinqnior occidente z limotus austro Deinde est notandum q̄ scōm arestotilē illi venti qui sunt contrarij nō possunt simul flare: qd̄ pbat per talem ratiōz Venti contrarij vel qui sunt eque fortes vel vnus est fortior alio. si sunt eque fortes ambo se impediūt et neuter habz suum cursum Si vnus sit fortior alio fortior destruit debiliorez z p consequens non est possibile ptrarios ventos flare Sed est sciendum q̄ licet nō sunt vere ptrarij eo q̄ sunt scōm eundā dyametrum tū inclinantur ad contrarietatem Deinde est notandum q̄ illi venti diuersas hūt pprietates. quoniam quidaz propter flatū eoz aerem terunt vt boreas Et quidaz eoz frigiditates vapores ingrossant z flauios faciunt Sz hoc raro contingit in borealibus Venti australes vapores leuant cuz sint calidi z humidi Ex quibus voporibus vehementes pluuie generant̄ hic vero scōm arestotelē pl⁹ vent⁹ nubes congregat sicut anarus pecuniā Isti etiam venti z m'ti alij multas hūt proprietates z diuersas de quib⁹ non curam⁹ ad pñs. tractat enim melius galienus q̄z alienus vt patet per tertium amphorismoz.

De motu tre nunc videam⁹ quomō et ex qua causa fiat terremotus siue agitatio terre Sentimus em̄ qñq̄z terram moueri motu tremoris: qñq̄z vero motu pulsus vsus vnam partem tū p quorum motuum noticia est Sciendu q̄ vapores calidi et sicci p magna pte includuntur infra terram ppter causas assignatas in compilatione super primuz librum in. c. de fluuijs Istos autem vapores vocat arestoteles spirit⁹ ppter eorum agitationem siue subtilitatem qui quidez spūs mouent̄ cum magno

impetu infra terram . et quando non potuerint habere liberum
egressum exeuntes ꝓpter partes terre circumstantes reuerberā
tur ad locum terre ex qua reuerberatione agitat terra siue moue
tur motu tremulo igit ille est motus. cui⁹ causam querimus Sed
tunc est sciendum q̃ alij huiusmōi spiritus multum habent de vir
tute motiua ꝓpter eoꝝ magnam quantitatem ⁊ eorum subtilitatem
Ita vt moueāt terram pellendo eam versus vnam ꝑtem mundi ⁊
non reuerberant ꝗ terram exeunt ⁊ postea apparebit ⁊ ille est mo
tus terre cuius causam querim⁹ Nec est intelligendum q̃ terra in
istis motib⁹ moueatur scōm se totam ꝗ scōm vnam partem et qm̄
q̃ scōm vnam regionem qm̄q̃ ꝗm duas et sic secundum maius ⁊
minus ꝗm qm̄titatem spiritum infra terram existentium Tunc
pōt iuuenis querere Quare in terra mouent huiusmodi spiritus
sic q̃ nunq̃ possunt quiescere Ad hoc dico q̃ huiusmōi spiritus
sunt leuis nature ratione cuius mouent sursum recte sicut ignis.
Ita q̃ inueniat obstaculum in eoꝝ ascensu ⁊ sunt calidi per natu
ram ⁊ partes terre sunt frigide ꝓpter qd̄ cum vnum contrariorū
fugit reliquum necessariū est illos spiritus moueri fugiendo ꝑtes
terre illi ꝓtrarias sic q̃ impediunt in eorum ascensu ⁊ reflectuntur
mō supradicto Huius terre mot⁹ similitudo scōm arestotelem
in corporib⁹ animalium habetur. videmus em animalia moueri
motu tremulo in paralisi et in huiusmodi ifirmitatib⁹ Vm̄ secun
dum arestotelem huiusmōi tremor fit a quibusdam spiritibus sup̄
calefactis ꝑ naturam discurrentibus infra corpus animalium ⁊ re
uertunt ad diuersas partes intrinsecas Ex q̄ reuersione sequitur
motus tremulus tocius corporis Aliqm̄ fit etiam in hominibus
post effusionem vrine qm̄ ꝑ vias naturales vrinales sub ingredi
unt quidam spiritus .i. vapores subtiles qui postea discurrunt ꝑ
partes alias intrinsecas ⁊ faciunt tremorem tocius corporis quo
usq̃ per poros corporis exeunt Nec est mirandum scōm are
stotelem q̃ huiusmōi spiritus habent virtutem mouendi ſram et
mouendi tēpestatem ⁊ etiam motum talem impedire cum tales va
pores ⁊ spiritus infra terram ꝓgregati possunt ipam ꝗm magnam
ꝑtem agitare motu tremulo ⁊ mouere qm̄ qualis est ꝓportio mi
noris ad minus. talis est ꝓportio maioris ad maius Alia est cau
sa ꝗm arestotelem ꝓpter quam mirari non debemus qm̄ illi spiri
tus qui sunt velocissimi plus possūt violentare corpora circum
stācia ad motum Sz huiusmodi spūs sunt velocissimi mot⁹ vt ap
paret qm̄ velocissime discurrūt in aere cum fuerint inflammati,
vt videmus ad sensum propter qd̄ possunt terram violentare vt

moueatur motu supradicto Deinde notanda sunt signa terre motus posita ab arestotele ex quibus considerare possumus Q motus tre causat ex huiusmodi spiritibus infra terraz ¶ Cuius signum est q motus terre maxime fiunt in locis spongiosis z mari ꝓpinquis vt in egipto z cecilia Cuius causa est qz loca spongiosa ꝓpter spongiositatem siue porositatez multum absorbent de huiusmodi vaporib⁹ qui spiritus appellant z ꝓpter vicinitatem maris ꝓpinqui pcuciuntur huiusmodi vapores z terraz supradicto motu. Scōm signum q tpe terre motus est magna tranquillitas in aere. cuius causa est qm̄ vapores calidi z sicci qui frequenter terram agitant z ventos faciunt reclusi sunt infra terram Ex quo necessariū ē tranquillitatē fieri super terrā. Tertiuz signum q huiusmodi terremotus tpibus nocturnis z in locis frigidiorib⁹ fiūt Causa qz propter frigiditatez nocturnaz vapores supdicti ab aere frigido ingrossati reflectunt z terraz ingrediunt Quartū est q terremotus fiunt sepissime in tpoibus eclipsis lune Ratio qz in talibus tpibus magis viget frigus in aere cuz luna deficiat a lumine quo mediante calefacit aerez z alia corpora superiora ꝓpter quaz idem vapores calidi z sicci mō supradicto ꝓpellunt et faciunt terremotuz. Quintum signū statim post terremotuz fiunt venti calidi Causa qz huiusmodi vapores siue spiritus ꝓ magna pte exeunt ꝓpter quem exituz cessat terremotus Deiñ dicti spiritus ab aliqua nube siue aere ingrossato repcutiuntur z aerē agitant z faciunt eodez mō quo dictuz est in capitulo de ventis Sextum signuz cessante terremotu eleuantur aque pluuiales z marine facientes inundatiōes magnas Causa qz huiusmodi spiritus terram impetuose exuntes non tm̄ ipaz cōmouent Sz etiam aqs ꝓpinquas z sic diuersa loca aut multas ciuitates aquas eleuando demergant Cuius etiam inundationis alia causa assignatur qm̄ huiusmodi spiritus super terram ventos faciunt modo quo dictum est aquas possunt commouere z econuerso aque cōmouēt eoz flatum z tunc ex illa cōmotione maximas inundationes causare Septimuz signum q post terre motuz frequenter terra scinditur z diuiditur et multe ciuitates submergunt z terram subingrediuntur Cuius causa est vehementia huiusmodi spirituū qui cum magno impetu terraz cauantes exeunt z in eoz exitu terrā scindunt z diuidunt z eleuant colles ad magnā altitudinez vt dicit arestoteles in quodam terremotu Collem fuisse eleuatuz a q̄ exiuerunt fauille z cineres qui ciuitates inflā mauerūt. s. laxiono

ruz ⁊ alias ciuitates vicinas multas ⁊ hoc fuit in terra italie agi
tabant eñ p̄dictas fauillas ⁊ predictas ignitiones exeuntes de
dicto colle p flatum ⁊ disperserunt eas p diuersa loca Causa illi⁹
eleuationis fuit quoniaz huiusmodi spiritus inclusi infra dictuz
collem nō potuerūt habere libez exitum ex eoz vehemēcia ipsuz
a terra eleuabant Deinde ex eoz reuerberatione p magna parte
inflāmati fuerunt ex qua inflāmatione causabāt cineres ⁊ fauil-
le Octauum signū in terre motu soni diuersi audiunt ⁊ dicunt ho
mines terraz mugire. Quoz sonoz causa est reuerberatio dictoz
spiritū a diuersis ptibus terre Cuius signum habere possumus
mouendo aliqd̄ oblonguz corpus aliqualit latum tenue vt parua
tabula cum magno impetu in aere ⁊ fiat sic Accipiat tale corpus
longuz ⁊ liget cum quadam corda ad baculuz Ita q baculus te
net in manu corpus vo oblongum moueat cuz magno impetu in
aere circumuoluendo ⁊ illa circumuolutio faciet sonuz terribilē
ad moduz mugitus boum qui sonus dī puenire ex diuersa reuer
beratione dicti vaporis ad ptes aeris circumstantes. Nonuz sig
num q specialiter in terremotu Sol apparet caliginosus. Qua
vapores ca. ⁊ sicci p eoz caliditatem hūt subtilitatem mediāte q̄
subtiliant aerem qui in terra sit ad faciendū terremotū necessariū
est in grossari aerem ⁊ idem sol p medium huiusmodi aeris ingro
ssati apparet caliginosus Decimuz signum interremotu apparet
quedā macula in loco in quo factus est terremotus Cuius causa
est. qz vapores sicci ⁊ calidi ꝓpter causam p̄dictam subingrediū
tur terram ⁊ segregant vapores huiusmodi qui remanent in aere
sup̄dicto ⁊ a frigido circumstanti ingrossant ⁊ in nubez puertun
tur Et est dicta nubes longa ⁊ recta scdm rectam dispositionem
disgregatur vapor siccus a dicto vapore humido Vndecimum
signum est q qñqz in terremotu maxime qñ mouet motu pulsus
et non tremoris eleuant vapores ⁊ lapides de terra p moduz ebu
litionis sicut corpora grauia ebulentia in caldarijs Causa qz va
por infra terram inclusus successiue exiens de terra p vnam par-
tem eleuat lapides de terra ⁊ de illis lapidibus sic descendentib⁹
alios eleuat per eos exeuntes de eodem et sic continue leuando
lapides primus lapis videtur facere quandam ebulitionem dein
de secundum arestotelem est Sciendum q cessante terremotu in
vna regione et terra quiescente per quadraginta dies et amplius
in eodem loco fit terremotus maior prior Causa quoniam in pri
cipio tremotus materia nō ad plenum exijt de terra ip̄i⁹ tremot⁹

Sed derelinquitur pars infra terram que nunc non sufficit ad mo uendum terram Sed dictus spiritus infra terraz pclusus per. x. dies vel minus viget p alios spiritus superuenientes.

Item mouetur terra motu supradicto et huiusmodi terremotus saliendo sicut in febribus febres tertiane vel quarta ne aialium cum cessant febres itez per alios dies reueniunt vt in quarto die vl' citra vel qñqz post Cuius causa est qñ prima cessa tione febris non sufficienter fuit expulsa Sz derelinquebatur ps in corpe que non fuit sufficiens ad continuandum motum febrilez Sz huiusmodi mltiplicat a ratione mali regimis iterum mouet corpus z facit paralisim et sic est de terremotu vt patz in supra dictis sufficienter ꝛc.

Insuper Sciendum q erant opiniones de terre motu Nam quidaz dixerunt esse terremotuz eo q porositas ventrl terre aliqñ se replet aquis deinde sup veniens aqua fluuialis non inuenit sibi locum quapropt violenter aliaz aquam cõprimendo vt eam faciat cadere Ex qua violentia agitat infra ventrem terre z causatur sonus z motus pdictus ex motione aquarum Alij dixerunt terram esse planiciem ad moduz timpani Et cuz hoc po suerunt eam stare sup aerem interceptum inter concauitatem ce li z ipsam terram Deinde posuerũt ipsam a pte superiori solidam z depressam Inferius eñ arenosam z raram propter qd dixerunt aerem subintrare terram ex pte inferioris intendentẽ ascendere q̃ cum non poterat habere ascensuz liberuz ꝓpter soliditatem terre ex. vel in ptibus superioribus ex magno eius impetu agitat si ue mouet terraz Alij vero dicebant infra terram esse quandã cõ cauitatem situatam mirabilis pfunditatis. deinde posuerunt ter ram diuidi superius qñqz ꝓpter nimiam siccitatez. qñqz propter nimiam humiditatem z scdm hoc dicebant magl ponderose descẽ dere ad dictam pfunditatem Ex quorum impetu dixerunt terrã moueri Sz illas opiniones ab arestotile reprobatas dimitto.

Ercia pars cõpilationis super tercio libro metheororum Arestotelis in qua iuxta moduz arestotelis tra ctandum est de tonitruo z coruscatione sine fulgure de fulmine de ventl quibusdaz de Tiphonibus. de parelys. de virgis z alijs extra vagantibus si quà occurrant Et primo inchoandum est de to nitruo Ad cuius cause noticiam.

Sciendum q ex corporib' inferiorib' duplex fit vapor sine exalatio vnus ca. z humidus Alius vo calid' z siccus

vt visum est in principio tocius compilationis Isti vero vapo-
res eleuantur in regionem frigidam deinde a frigore circũstante
ingrossant & inspissantur vapores caldi & humidi & in nubes con
uertuntur & transmutant in aliquam in grossationes & tunc vehe
menter pstringitur et vnitur vapor calidus & siccus existens in-
fra concauitatem dicte nubis & ex huiusmodi vnione vigoratur
& fortificatur virtus motiua vaporis calidi & sicci qui cum sit le
uis mouetur magno impetu & conabitur exire de nube & altiorem
locum ascendendo ꝗ cum ascensus impediatur a partibus nubis
circumstantibus fortissime reflectitur ad alteram partem dicte
nubis & reuerberatur ex qua reuerberatione causat sonus terri-
bilis in nube qui tonitruum appellatur Et illo modo non solus
mouetur dictus vapor infra nubem ꝓpter causam iam dictã Sz
etiam ꝓpter tortuositatem que est infra vapores illos calidos et
siccus & qualitates dictas vt patuit per ias dicta & ĩsequentibus
patebit.

De fulgure et choruscatõe ad quorum noticiam est
notandum ꝙ vapor calidus et siccus inclusus infra nubem post
reuerberationem ex huiusmodi vehementi pulsu nubem rumpit
siue diuidit Et cum impetu magno exit in cui⁹ exitu post vehe-
mentem fractionem et reuerberationem inflammatur Que flam
ma dat oculis nostris fulguris apparentiam Et fulgur appellat
siue coruscatio Non autem fulmen sicut multi dicunt Ex istis be
ne concludit arestoteles ꝙ bene grnerat tonitruum prius q̃ ful
gur q̃uis prius senciatur fulgur q̃ tonitruum Cuius causa est qr
visus anticipat auditum qd declarat arestoteles p exemplum di
cens ꝙ nauigantes pcuciunt aquas marinas Ex qua percussio-
ne causatur sonus Sz illi qui sunt a remota distancia prius videt
eleuationẽ remotum Sz potest tunc queri quare visio anticipat
auditionem Dico ꝙ causa est qr in videndo aliqd obiectus est so
lum multiplicatio speciex intentionalis sine motu reali admixto
Sz in audiendo non solus est multiplicatio intentionalis ꝗ requi-
rit mot⁹ realis medij p qd fit huiusmõi multiplicatio patet quia
son⁹ fit ex reali percussione aeris vt habetur secundo de anima Et
in de sensu & sẽsato Sciendum vltra ꝙ secundum arestotelem to-
nitruum assimilatur cuidam sono quem vidimus in flammatis
lignis viridibus quem dicunt quidam esse risum fulcani qui est
deus ignis ꝗm gentiles Quidam aũt dicunt illum sonum esse quã
dam fractionem fulcani & ille causat sic Vapor calidus et humi

dus existens infra substantiam lignorum multum vigoratur et subtiliatur calore ignis circumstante qui cum fuerit subtiliatus exire conatur et corruptis liguis siccis ab ignitione circumstante impetuose exit dictus vapor et percutit vehementer flammaz circumstantē igiť per aliqd tempus reuerberatur ad ptes circūstantes flamme donec ꝓsumatur eadem flāma Ex qua reuerberatione causať quidam sonus similis risui quorundaz hoīm summe ridentium Et non differt ille sonus ab exeunte in continuo tonitruo nisi secundum magis et minus. Insuper notanduz duplicē fuisse opinionez de tonitruo et fulgure Qui quidaz dixerunt fulgura esse apparentia ignis existentis inter partes nubis z illum ignem dixerunt esse reflectionem a radijs solis ad nubem Deinde ponunt ignem extingui in dicta nube Ex cuius extinctione dixerunt causari sonum terribilē ad modum stridonis quem tonitruum dicunt Sic ꝗm eos fulgur ꝓcedit tonitruum Alij dixerunt huiusmōi fulgur esse apparitiōz ignis inter ptes nubi existēs Sz illuz ignez posuerunt extigui in nube p̄dicta Cuius extinctio fuit tonitruum Prima fuit empedoclis scda anaxagore Sz preter illos erant quidam dicentes fulgura esse quādam appntiam z refulgentiaz in nube aquosa quēadmodum in quibusdam aquis .Ꝗ illas opiniones dimittam tanq̄ ab arestotele reprobatas Et cōcludamus sicut aresto. conclusit q̄ motus terre in terra. vent in aere z tonitrua in nube ex simili materia generanť qz spiritus infra terram causant terremotaz et ex eoz reuerberatiōe infra trā in aere z in nube sonū terribilem causant de qb dictum est.

Postea videamus qūo fiant etnephie tiphones z fulmina Etnephie sunt quidam venti subito sup venientes z impetuose sup terram discurrentes Monendo z discurrendo z eleuādo corpa grauia super terraz z iuxta terram existencia z fiunt sic vapor calidus z sicc. infra nubem existens mō supdicto quando est multum fortis qui cum possit habere incessuz ad superiorem locum ꝓter resistentiam ptium superioris dicte nubis. que quidē ptes sunt multum dense z ingrossati a frigido reflectunť dicti vapores ad ptes inferiores eiusdem nubis qui inuenit mltas resistēcias pforat eas et sic scindit z diuersa corpa mouet q̄daz eleuādo q̄daz depmendo z sic de alijs ꝓsimilibus modis. et ventus sic causatus vocať etnephias Deinde notanduz q̄ huiusmodi vapor qnq̄ videť sub colore rubicūdo sine flaueo cuius causa. qui vehemencia motus qnq̄ inflāmatur mlta materia que quidem inflāmatio hinc inde dispersa nō potest habere magnuz claritatem Sz sa

cit magnam apparentiam corporis rubicūdi aliqualiter obstura-
ti ⁊ vocant tales venti incensiōes Incendunt enim ⁊ inflāmāt sege
tes ⁊ edificia ⁊ alia corpa ad inflammationem disposita.

De tiphonibus. sunt autē tiphones quidaz venti cir-
culariter monentes aerez ⁊ alias res sic fit. vapor p̄dictus inclu
sus infra nubem ꝓpter causaz iam p̄dictaz rumpit nubem parum
aperiens eam in ptibus inferioribus Ita ꝙ viam p quaz exit mlt
tum angustat sine strictat Deinde vna eius parte exeunte nube
per p̄dictam viam Alie ptes intrinsece non possunt habere libez
exitū Et hoc est ꝓpter dictaz angustiam ꝓpter qd circularit dis-
currūt infra pcauitatem dicte nubis sub eodem motu ⁊ continue
successiue exeūt vna ps post aliaz ⁊ inferius descendunt ſzm mo-
tum circularez prius interceptum continuando et facienda mo-
tum qui tipho appellat de quo fuit dubitatio.

De fulmie videam' quomō generātur. sunt enim qui-
dam spiritus ⁊ vapores multum subtiliati a quibus homies in-
terficiunt arbores inflāmant. ⁊ multi alij effectus similes ꝓdocū
tur Ad quoz noticiam Sciendum ꝙ spiritus infra nubem existen
tes qui p eoz reuerberationē tonitrua faciunt deinde nubez rum
pentes ⁊ exeuntes quasi ꝓ magna pte inflammant quorum flam
ma nobis apparens chorruscatio appellatur in cuius exitu multe
partes inflammant. et multe ptes inflāmationes non recipiunt
Ille vo partes que inflammant ⁊ descendunt fulgur appellantur
⁊ tales p eaz inflammationē ꝓsumuntur Sed alie ptes que non
inflammant. cū sint subtilissime impetuose descendūt ⁊ sunt mul-
tum penetratiue Et ꝓpt eoz subtilitatez penetrant illa ad que p
tingunt ista vt frequenter vnū hominem interficiūt Aliuz vo in
mediatuz sibi non tangunt ⁊ huiusmodi spiritus fulmen nomināt
Notandū ꝙ dicti vapores seu spiritus qnqz gladiuz destruūt va
ginam sine macula dimittūt ⁊ qnqz denarios in bursa destruūt et
burse sine marsubie nullam lesionem faciunt ⁊ quandoqz hoiem
mortificant ⁊ vestes non ledunt Istaz omnium ⁊ similium cau-
se sunt ille Qui huiusmōi spiritus cuz sint res motiue cū magno
impetu ⁊ maxime penetrāt cum veniunt ad aliquam resistentiaz
Eo ꝙ non poterint eorum incessum habere. ꝓpt dictā resistencia
ipsa corpora qnqz incendunt et quandoqz adurunt Et quandoqz
totalit cōsumunt ⁊ in pulverem reducunt Sed cum veniunt ad
corpora porosa ⁊ in eorum incessu non impediuntur per mediuz
Ceorum dictā porositatem transeunt et ipsam sine lesione

relinquunt propter hoc q materia gladij cuz sit multum dura et
solida materia vero vagine sit multum rara non est mirandum. si
gladius in vagina integra dimittatur Idem iudicium de denarijs
in bursa. de corpore humano ⁊ vestib⁹ Est enim corpus humanum
multum densius q̃ vestis ꝓpter qd minus potest fulmini resiste
re q̃ vestis Sed contra hoc inuenis potest dicē nōne est corpus
hois porosum cum tñ sudor exit p poros Aliqui vapores corpis
supflui per poros expelluntur ꝛm q dicunt galienus ⁊ Auicenna
in multis locis Ad hoc dico multipliciter ⁊ pmo sic Quamuis hu
iusmodi corpus sit ita porosum tñ ita densum est. q nō penetratio
nes spiritum sustinere potest absq mortificatione Alit dico q q̃
nis sit porosum vt potest dare viam sudori et alijs superfluitati
bus que mouentur tardo motu ⁊ ab intrinsicis ingrediunt tamen
non sequitur q potest dare spiritibus supradictis viam Qui mo
uentur cum maximo impetu ⁊ corpus intrare cogantur. Ratio
quoniam vapor guttatim recedens ⁊ successiue multus potest ex
ire ⁊ subintrare qui tamen non intraret si totus simul accederet
Adhuc aliter dico q natura expellendo superfluitates corporis
cum sit sagax. non semper sed interdum apperit poros corporis
vt dictas supfluitates melius expellat Sed in aduentu huiusmo
di spirituum siue fulminum non est talis apertura pororum cor
poris humani quapropter a dictis fulminibus moritur Sed tūc
est querendum que est causa quare ab huiusmōi fulmine arbores
scinduntur ⁊ nigredine denigrantur absq inflammatione Et quā
doqz per totum inflammant Ad hoc dico q causa est quia quan
do huiusmodi fulmen non tanto impetu ⁊ tanta velocitate mouet
vt motu suo non scindit substanciam arboris sicut possz illas eti
am inflammare ꝓpter q ipsa scindit ⁊ tamen non ad inflāmatiōz
disponit denigrādo Sz quando huiusmodi fulmen tardi⁹ mouet
⁊ substantiam arboris ingrediēs morazz facit Ex qua mora sequit
inflammatio ⁊ nō solum denigratio Vñ dicit seneca se vidisse do
lium a fulmine totalit consumptum vino manēte in sua integritate
Cuius causa fuit p petrum de alphernia qr velocior fuit destructio
dolij q̃ esse poterat dissolutio vini p naturam ꝓpter qd fuit dictū
vinum ꝓseruatum integrum post ꝓsumationem dolij nō tñ credo q
p longum tpus Sed per tpus parum Et similit credo illd vinum
fuisse grossum ⁊ terrestre ⁊ tortuosum ꝓpter qd fuit magis difficile
ad resoluendum Sz tñ est querendū de alijs extrauagantib⁹ famo
sum eñ est p vniuersum orbē. q cum huiusmōi fulmib⁹ cadūt corpa
ferrea que quodammodo assimilantur sagittis ⁊ vocātur sagitte

tonitruorum ⁊ hoc testantur multi philozophi Quoꝝ vnus sene
ca Querendus ꝗ an possibile sit ⁊ si sit que causa Dico ꝙ possibi-
le ē vt credo: qd̄ est famosius nō est i toto falsius vt dicit pmenta
tor pmo de generatiōe ⁊ maxime qd̄ est a fide dignis confirmatus
⁊ dico ꝙ huiusmodi causa ferri est coagulatio calidi ⁊ sicci infra
substantiam nubis virtute corpm celestium qm̄ in principio quar
ti metheororum vult arestoteles ꝙ materia ferri ⁊ aliorum metallorū
fiat ex simili coagulatione Sz adiunxit pmentator ꝙ huiusmodi
generationis causa est magis celestis. ꝙ non sensu ꝗ intellectu p-
cipimus seu appēhendimus Sed dubitat quare potius habz illam
figuram q̄ aliam Respondet qr quandoqz materia illa ex qua p
ducitur sagitta in sua coagulatione hz vnam extremitatem exten
sam vsus supr aliam versus inferr Sz modo ad extremitatem infe
riorem fluit aliquid de materia in sua coagulatiōe ⁊ fit aq̄ ponde-
rosa ꝓpter qd̄ oportet illam extremitatem esse grossiorem alia ex-
tremitate. s. superiori Et attingatur illa media in fine eiusdem ex
tremitat grosse ad modum sagitte qm̄ in descensu construitur illa
extremitas inter partes nubis anteq̄ sufficienter inducatur figu
ra et sic aliquo mō assimilat sagittis Sed sciendum ꝙ talis sagit-
ta non apparet de vero ferro ꝗ aliq̄ mō assimilatur ⁊ ideo debz di
ci materia ferri potius q̄ ferrum. qm̄ ferrum vocamus eo ꝙ p ar-
tificium fabri posset reduci ad ferrum vt credo Sed tunc Queri
tur. V. huiusmodi sagitte possūt ditare suos possessores (vt multi
dicunt) Dico ꝙ non p naturam ꝗ tamen si ita fiat hoc non est na-
turaliter Sz huiusmodi ditatio est deo attribuēda qr pluribus ta
libus vtuntur homies in suis illicitis opationibus.

De halone consequenter videndū quomō fiat circu

lus qui halo vocatur Est em̄ halo quidam annulus apparens in
tpe nocturno circa lunam vel aliam stellam sub colore nigro qua
doqz sub albo aut videt accedere ad albedinem. qm̄qz magis qua
doqz minus Quoniam si nubes in qua apparet multum sit grossa ⁊
spissa minus apparet accedere ad albedinem Si vo dicta nubes
minus habet de grossicie magis apparet accedere ad albedinem
fit hoc modo Eleuantur em̄ vapores calidi ⁊ humidi modo quo
prius dictum est que in regione frigida cum ingrossant ⁊ in nubē
puertuntur qui inter visum nīm ⁊ astrum ꝓpter qd̄ radij luminis
dicte stelle cum ad dictum nubem ptingunt ⁊ incessum habere rec-
tum non pm̄t ꝓpter resistenciam dicte nubis. declinat a ppēdiculo
⁊ refranguntur ⁊ diffundunt p nubes quemadmodum videmus

humidum diffundi super pannum quoꝝ radiorum refractio dat
nobis apparenciam circuli predicti ⁊ apparet ille circulus in ea
dem distantia cum stella q̃uis non sit ita secundum alatem in sua
perspectiua Illa apparent simul quorum vnum apparet mediuꝫ
alterius Sic autem est de dicta stella per modum nubis vt visuꝫ
est Apparet etiam halo sub figura circulari propter qd̃ grauius
radij supradicti cadunt supradictum vaporem ꝟm eque distanti
am a catheracta .i. linea visuali que perpendulariter transit ab
oculo hominis respicientis vsqꝫ ad punctum medium ipsius ha
lonis Alia causa est quoniam parue illuminationes non possunt
agere in presentia maioris ⁊ maxime tante illuminationis ꝛc Sci
endum ꝟm arestotelem q̃ huiusmodi halo quandoqꝫ producitur
ꝟm subtiliationem vaporis ⁊ tandem ꝓsumitur et significat sere
nitatem Cuius causa est qm̃ subtiliatio vaporis vel vaporum sig
nificat q̃ vapor pluuiosus dissoluit ⁊ nõ permittitur ingrossari
ad p̃dictaꝫ productionez pluuie Quandoqꝫ vero producit halo
⁊ ꝓuenit in grossitudo que ꝟcat pluuiam futuram Cuius causa ē
qꝛ frigus circumstans vaporez ingrossat ad productionez pluuie
Q̃nqꝫ halo producitur sub equali grossicie ⁊ ꝟt pluuiam valde ꝓ
perantem ⁊ per longum tempus durantem qꝛ talis vniformitas
ꝟcat vaporem extra inspissatum ⁊ ingrossatuꝫ ad ꝓductionẽ plu
uie Q̃ndoqꝫ producitur halo difformiter ita vt distrahitur vt iaꝫ
appareat ingrossari Jam subtiliari et iterum ingrossari et sic dein
ceps et sic ꝟcat ventuꝫ cito futuꝫ qꝛ huiusmodi distractio signi
ficat ventum ꝓpter qd̃ vapor sup̃dictus in quo apparet halo agi
tat ⁊ discurrit ⁊ ꝟm vnam partem ingrossatur ⁊ scõm aliam par
tem subtiliat et sic apparet halo iste ꝑ modum rei distracte.

De iride arcu celesti Nunc videndum quid sit. vnde

ꝟm arestotelem Iris est apparitio plurium coloꝝ in nube scõm
ordinem se habentiuꝫ subfigura circulari Et appellatur in genesi
Arcus celestis sine arcus federis Q̃m illum ordinauit deus post
diluuiuꝫ noe in signuꝫ federis inter ip̃m ⁊ humanam naturaꝫ Et
causat hoc modo contingit aliqs̃ q̃ nubes aquosa opponitur soli
quam quidem nubem ꝑtingunt radij solares ꝟm tres parifarias
Qui quidem radij reflectuntur a nube ad nostros oculos sicut ap
paret in speculo vbi reflectunt radij ad oculos nostros quoꝝ ra
diorum solarium Illi qui reflectuntur ad supremam parifariam
habent apparitionem coloꝝ aurgorum vel coloris aurgi qui est
nobis valde obscurus vergens ad nigredinem radij vero reflexi

ab vltima parifaria.ſ. infima faciunt apparitionem coloris purpurei Sed radij inflexi a media parifaria faciunt coloris viridis apparitionem qui minus accedit ad nigredinem q̃m alurgus ſiue puniceus ſiue purpureus Cauſa diuerſitatis ⁊ ordinis ſupradicta eſt. qñ vltima ſiue ſup̃ma parifaria dicte nubis eſt in loco frigidiori q̃ alie parifarie ꝓpter qd radij pertingentes ad eam debiliores ſunt q̃ radij pertingentes ad alias parifarias Ex quo ſequit q̃ in illa parifaria apparet color obſcurus ⁊ plus ad nigredinem vergens q̃ in alia parifaria Et ille color dicitur alurgus ſecundum arestotelem Vltima vo parifaria ē in loco minus frigido q̃ reliqua et propinquiori alijs parifarijs ꝓpter qd oportet q̃ color apparens in ea ſit clarior et plus vergens ad albedinem huiuſmodi color eſt puniceus. Sed media parifaria dicte nubis medio mō ſe habet indiſtantia ⁊ in ſitu a ſole ꝓpter qd oportet colores in in ipſis apparentes eſſe medios int alurgum ⁊ puniceuz ⁊ talis eſt viridis color. Itm alia cauſa diuerſitatis poteſt aſſignari quam nō tangit arestoteles Nubes aquoſa cum eſt in via reſolutionis in pluuiaz ⁊ in deſcenſu ſm quaſdā ptes propterea oportet inferiores ptes dicte nubis ſubtiliari magis q̃ ſuperiores Nd contingit ꝓpter dilatationē nubis q̃ quidē dilatatio eſt neceſſaria in ſepatione parcium inferior a ſuperioribus Et illd poſſumus videre in effuſione cuiuſdam aque de aliquo alto loco infuſe videmus em̃ ſeperatione vnius ptis ab alia quādam fieri dilatationē Ita q̃ partes aque appropinquantes loco diuiſionis rare fiunt plus q̃ partes ſuperiores ab eadem diuiſione plus diſtantes et hoc expreſſe videmus in effuſione rei viſcoſe ſine coagulatione cuiuſmodi eſt effuſio olei exterminat autem partes appropinquantes ad locuz ſepationis vltra partes appropinquantes Relique vo remanēt magr ſpiſſe ſiue groſſe ⁊ hoc viſo patet q̃ nubes que ſic eſt in via reſolutionis illius partes incipiunt ab inuicem ſeperari ad productionem pluuie ſm partes inferiores que appropiquant ad locum ſepationis ſic magis tenuis ⁊ ſubtilior alijs parifarijs ſuperioribus et illa parifaria que plus diſtat ab illo loco oportet q̃ ſit groſſior et ſpiſſior ⁊ per conſequens parifaria media habet diſpoſitionē mediam inter dictam tenuitatem et groſſiciem Et ex dicta diſpoſitione ſequitur ſup̃dictorum colorum ordo ſcz q̃ in parifaria p̃ma ſit color dictus alurgus et in infima puniceus et media viridis.

tor
nōi
p̄cu
th
tnī
fm
fm
in l
ascē
mōt
fidu
l,rba
ta i
ouē
pēi
tom
sistu
sloze
nun
dūi
nun
sand
dīn
pur
rēs
nūb
psa
ro i
alu
nūc
nugi
ff co
ū n
mor
dūi
nūi
mag

te tertia Ita q̃ secunda ⁊ tercia habent colores sub eodem ordine Postea dicit arestoteles q̃ pictores nõ pñt eas depingere Cui⁹ causaz assignãt aliq̃ dicẽtes pictores non habere aliq̃s colores similes coloribꝰ iridis Sz alij dicũt q̃ arestoteles nõ intendit dicẽ nisi q̃ colores iridꝭ nõ sunt veri colores Sz tantũmõ apparẽtes ꝓpt q̃d nõ possunt pingi neqz facere tales colores ⁊ non possũt apparentes facere ꝗ colores existentes ¶ Deinde notandũ q̃ causa circulationis iridis est dispositio nubꝭ ꝗm dispositiõz circularez vel figuram arcualẽ ex vna pte ⁊ incessus radiorꝝ ꝗm circulnz ex alia pte Cui⁹ tñ declaratio p conclusiones geometricas ab aresto tile declarat Itez est sciendnz ꝗm arestotelẽ q̃ tpe hyemali q̃libet hora diei põt iris apparere Tpe vo estiuali in meridie nunq̃ põt apparere Cui⁹ causa est q̃ sol de quanto plus elenat vltra orisontem cenith capitꝭ nñi maxime hora meridiei nõ potest iris ꝗm tot tam ꝓportionez elenari sup nñm emisperiũ vl'orisontem vt nobis dat apparentiaz Sz tñ tpe estiuali sol in cancro existens maxime declinat ad cenith capitꝭ nñi ymmo non est mirandnz q̃ iris apparet singulis horis nob Jñ notandnz q̃ iris denocte non apparet nisi raro ⁊ tal' causa ex radijs lunaribꝰ ⁊ hoc in plenilunio ml'tociẽs ẽ ꝓpt debilitatẽ radiorꝝ lune ⁊ raro apparet vt vult arestotiles se non vidisse talem nocturnam iridem nisi in octo annis ⁊ quindecim Similitudo iridis ꝗm arestotelez habere p̃t in effusiõe aq̃ in alto loco q̃ si aquaz spergimꝰ ĩ radijs solaribus p medium reflectunt̃ radij sic̃ textores humefacientes nouũ pannuz videns eñ in dicta aq̃ dispersa vnaz iridẽ vel qñq̃z duas vel tres cum similibꝰ coloribus ⁊ psimilit̃ disponẽte vel consimili dispositiõe sic̃ in iridi celesti de q̃ dictnz est Jtem dicit arestoteles hoc ꝓtingere in pcussione aq̃ marine cũ remis elenata aqua pcussa que postq̃ ĩ radio solari descẽdit in aquaz ml'te irides appnt astantibus ꝗm refractionez radiorꝝ ad aquam descendentiũ Sil'r apparet halo inferius circa lucernas sine candelas accensas q̃ ꝓtingit aliqñ tpe plume ⁊ alijs tpibꝰ in quibus aer existens int̃ oculos ⁊ lucernas ingrassat̃ ⁊ ꝓpter vapores humidos in dicto aere existentes Jtñ qñq̃z contingit ꝓpt̃ humores in oculo aspicientis vñ hñtes oculos malis humoribus repletos libent̃ habent talem apparentiaz ad aspiticendnz halonem Jta etiam refrangunt̃ ⁊ refundunt̃ radij solares vel lunares ab humoribꝰ in oculis existentibꝰ sicut in apparitione halonis celestis refrangunt̃ radij ad nubez vel ad vaporem grossnz eo modo q̃ dictum est supra in capitulo de halone ¶ Querẽt aliquis quare in nube apparent colores videt̃ enim q̃

potius deberet apparere lux q̃ color Cum sol sit lucidissim⁹ planetarum & nō colorat⁹ Dicendūq; lux reflexa in certa distācia p reflectiōes radiorum facit apparitiōs colorum & dicunt pspectiuiste Ita q̃ q̃q; huiusmodi lux facit apparitiones vnius coloris quandoq; alterius ꝓ diuersam dispositiōs corporis specularis & ꝓ diuersitatem distantie in propinquitate et remotione & ꝓ diuersitates radiorum visualium reflectionis in fortitudine & debilitate. Et idem dico esse indiciū de apparitione pareliorum & virgarum de quibus iam dicet inferius Sed .D. quare ante diluuium nō apparuerūt irides cum ante ita bñ erant nubes aquose & roride sicut mō Etiam sol in eadem dispositiōe erat tunc sicut nūc Dicendum q̃ h⁹mōi cause assignatio est relinquēda soli deo Dicendum tñ est q̃ ante dictum tempus non fuit nubes sufficienter disposita in opposito solis quo ad huiusmodi apparitionē. qm̄ deus iridem illam & apparitionem nubis sibi voluit reseruare vsq; ad tempus diluuij vt per ipsam nubem apperet signum federis siue pacis vt non timeamus dictum mundum diluuio periturum quemadmodum timuerunt illi qui babilonie turrim struxerunt.

De virgis et parelijs nunc dicendū. est em̄ vgulatio de qua hic loquit arestoteles quedam apparicio multarum linearum extensarum ꝓ rectam incidentiam in aliqua nube Et fit huiusmodi virgulatio sic Cum nubes fuerit aliqua a latere solis videlicet austro vel borea hñs diffoumitatem partiū ad h⁹modi nubem & ab eadem refrangunt ad oculos nros quēadmodum dictum fuit in apparitionē iridis Et talis refractio facit nubis multorum colorum apparitione qui ꝓpter eorum dispositiōs virge vel virgule appellantur Ista tñ refractio dictorum radiorum a pte densiori dicte nubis facit apparentiam coloris plus vergentis ad nigredinē cuiusmōi color est aburgus Refractio vo a pte min⁹ densa dat apparentiam coloris min⁹ vergentis ad nigredinem cuiusmōi est color viridis Consimilit refractio illius a pte densa dat coloris punicei vel purpurei apparitionem qui min⁹ accedit ad nigredinem q̃ supdicti colores ꝓpter interpositionem coloris viridis & purpurei in illa nube Nam talis est ꝓ qd dictum est ꝓpter multitudinem et diuersitatem partium nub in subtilitate & densitate.

Parelius vo est apparitio splēdoris excellentis in nube & fit sic Cum fuerit nubes vniformis siue regularis a latere sol in distancia equali ꝓpinqua ad ipsam tunc fit fortiter refractio radiorum lunarium & solarium q̃ quidem dāt nob apparentiam pdicti splē

doris Ita videat dictus splendor silis splendori qui est infra sol
situm ⁊ huiusmodi apparitionez parelium nominamus Et dicit
parelius apar ⁊ elios. i. sol q̃si par soli Vñ in apparitione tali di-
cunt rustici se vidisse duos soles Sz queritur quare talis nubes
nõ apparet sub colore sicut illa in qua dicimus virgas apparere
ad qd̃ inuit arestoteles responsiõz hanc Quia pareius a nob vi-
detur p lineas sine radios fortiores ꝓpter propinquã distanciam
a sole Virge vo videnť p radios debiliores ꝓpter longam distã-
tiam nubi a sole Sz quanto aliquid videtur p radios ⁊ lineas de
biliores tanto magi videť ad nigredinem accedere Vñ philozo
phus dat nob duas regulas Prima qñto aliqua a remocion vi-
dentur tanto apparent planitiora et hoc est eadez causa que prius
propter q̃ sol luna ⁊ alie stelle quãuis sint sperice apparent pla-
ne propter longam distantiam p hoc ad ꝓpositum Vñ cuz nubes
in qua apparet pareli? sit in ꝓpinqua distancia ad solem et radij p
quos videť parelius sint fortes apparebit nubes splendida sine
alba Sz nubes virgulata cuz sit in remota distancia ⁊ videatur
per radios mltum debiles dabit apparitionez qualitatuz visibi-
lium ad nigredinez vergentiũ Cuiusmõi sunt colores p̃ dicti Et
confirmat arestoteles dicẽs q̃ nubes qñqz inspecta p incidentiã
rectã apparet lucida vel alba Si tñ respiciať per reflectionem ab
aliqua vel ab alio corpore speculari. apparet sub aliqua q̃litate v̄
gente ad nigredinez. scz sub colore rubeo vel citrino ⁊ sic de alijs
Causa huius est qñ radius reflexus debilior est radio incidenti.
Jñ notandum ꝗm arestotelem parelij ⁊ virge non apparent nisi
in oriente vl occidente eo q̃ discurrens p huiusmodi viaz cõsu-
mit vapores sine disgregat nubes. huiusmõi apparitiones solẽt
fieri simplicit sub sole ⁊ nõ apparẽt ꝓpter eandẽ causaz relinquũť
eo q̃ parelij ⁊ virge semp fiant sub latere solis a parte Australi si
ne boreali vel magi apparet circa ortuz solis vel occasuz q̃ alijs
horis diei ⁊ reflexi ab huiusmodi nubibus ad oculos nostros de-
biliores sunt ꝓpter hanc multam distantiam solis a nob propter
qd̃ repsentant nobi colores predictos Itñ Sciendum ꝗm aresto
telem q̃ parelij ⁊ virge ꝗcant pluuiam venturaz Sz parely ma-
gis ꝗcant q̃ v̄ge qi vniformitas in qua nob apparet parelius ꝗt
vapore ingrossari ꝗm omnes partes suas ad effusionez pluuie Sz
discõformitas in qua apparent virge ꝗt vaporem sine nubem ali
qualiter disgregari et scundũ quasdam ꝓtes subtiliari per quam

disgregationem siue subtiliationem pluuie frequenter impedium tur Quoniam dispositiones ꝓtrarie. s. inspissatio ingrossatio sunt cause quare vapores ⁊ nubes in pluuiā cōuertuntur vt supra patuit in capitulo de pluuijs.

Ars compilationis quarta super quarto libro metheororum arestotelis

in qua ꝯm modū arestotelis primo notanduz est de gnatione grundam corpoz infra terram q̄z q̄dam dicūt fossibilia Quedam vo metalla'. fossibilia sunt lapidorum genera ⁊ dicunt fossibilia qz assimilant corpori tre fosse. metallica sunt oīa mineralia sicut auz argentuz ꝛc Et generantur fossibilia sic scdm arestotelez; Ignis exalatio calida ⁊ sicca infra terra Et qua ignitione ptes intrinsice humiditatis exporantur ita vt fiat generatio humidi cuz sicco ⁊ tunc generant illa que de facili in puluerez puertuntur Scienduz q̄ huiusmodi generatio fit mediantib' virtutibus corpum celestium q̄ non sunt nominata nec a sensu apprehensa Deinde notanduz metallica generant infra terra ex exalatione humida. talis em exalatio in vnū coartat infra terram a frigido ꝓgelato. et est natura oīm metalloz ⁊ talis coagulatio ꝯm petz de alphernia non fit a frigido ꝯm q̄ frigidū Sed fit a frigido inquantuz fortificat p virtutē celestem q̄ dr a philozopho vtus mineralis ¶ Et nota ꝯm phm q̄ metallica dicūt ducibilia eo q̄ possūt duci de figura in figuraz p actionem calidi Cuiusmōi est ferruz et sic de alijs Itm dicūtur fusibilia q̄ cito liqfiunt ⁊ fundant cuiusmōi est stannuz plumbuz ⁊ similia Et licet ducibilia possint fundi hoc est tm cum magna difficultate qua propter dicunt ducibilia magꝭ q̄ fusibilia quia metalla oīa possunt igniri Potest em auz in integruz p ignem ꝓsumi vt minus fit pōderosiuz Cuius causa est qz omnia metalla mltuz hnt de terrestreitate que consumit p actionem calidi post consuptionez huiusmodi metalla magnaz sui ptem perdūt. s. sui ponderositatem Aurū vo cum sit metalloz purissimum non potest consumi cū non habet huiusmodi terrestreitatē ⁊ illa sūt q̄ dicunt ab arestotele de generatione illaz rez Aliqui ponūt illud capituluz in tertio libro.

De passionibus corporū alterabiliū et alterantium

pt' hec ꝯm modū arestotel' tractanduz de quibusdaz passionibus corpm alterabiliū et alterantiuz. s. de digestione ⁊ mollificatione ⁊ mltē alijs. s. induratione ⁊ his similibus Ad quoz noticiā pmittit arestoteles numez elementoruz quoz sufficientia habet p continuationes q̄tuor qualitatuz pmaruz Prima est caliditas ⁊ siccitas q̄ est in igne Scda caliditas ⁊ humiditas q̄ est in aere Tercia

est frigiditas ⁊ siccitas vt in terra. quarta est frigiditas ⁊ hũiditas vt in aq̃. de numero illarũ qualitatũ quasdam vocat arestoteles actiuas. s. caliditatẽ ⁊ frigiditatẽ Quasdam passiuas s. siccitatẽ ⁊ hũiditatẽ Et dicũtur ꝓme actiue qꝛ hũt principaliꝯ principium actiuum agendi videlicꝛ ꝓgregandi ⁊ separandi q̃uis secũdario hũt ꝓ prietatẽ patiendi Qm̃ caliditas patiꝯ a frigiditate ⁊ econuerso Alie vo dicunꝯ passiue qꝛ principaliꝯ hũt ꝓprietatẽ patiendi q̃uis secũdario hũt ꝓprietatẽ agẽdi Vl dicunꝯ passiue qꝛ ex eis resultat mollicies ⁊ duricies q̃ dicunꝯ passiue ⁊ etiã actiue Vnde sic diffiniꝯ humidũ ab arestotile. humiduꝫ est qd̃ de facili tminat tmio alieno Cum vtus patet de aq̃ ⁊ de alijs linquidis faciliter eẽ tminantur a ꝓtinuantibus ⁊ figurantib⁹ ad figuraꝫ illarũ Siccum ẽ qd̃ difficilẽ tminat tmio alieno .i. cũ difficultate ad hoc eẽ q̃ lignũ figureꝯ ad figuram alicuius ꝓtinentẽ oportꝫ q̃ fiat fortissima violentia vl ꝓstructio ⁊ idem patꝫ de alijs corporibus siccis.

De putrefaccõe ⁊ alijs hmõi passiõib⁹ q̃ accidũt caliditati ⁊ frigiditati

Et diffiniꝯ sic ab arestotele Putrefactio ẽ cõsumptio in vno qꝛ humido naturalis caliditatẽ ⁊ fit ꝓprie a caliditate aliena qꝛ q̃nq̃ calidum extrinsecũ inducit caliditatem ꝓ priam rei humide Cũ hoc inducit etiam caliditatem ꝓpriam ⁊ per eius rarefactiõꝫ fit putrefactio ⁊ q̃ ꝓpter hoc q̃ dixit arestoteles a caliditate aliena intelligit caliditatem alienam extrinsecã .s. agẽtis ꝓpter qd̃ ciciꝫ putrefiant corpa in locis et tpibus calidis q̃ frigidis Educit eẽ humiduꝫ rei putrefactibilis ꝓpter hoc dixit arestoteles q̃ illa que sũt in via putrefactiõꝫ interius exiccantur ⁊ humectanꝯ exterius donec putrefacta totaliꝯ fiant consumpta ꝓpter qd̃ corpa putrefacta consumi dissolui ⁊ impulueꝛez reduci possunt Cuius causa est defectus humiditatꝫ ratiõe cuius fit parcium psũptio ꝓpterea dicit arest. q̃ omia elemẽta putrefiũt pter ignis hũt eẽ humiditatẽ aliquam quã caliditas aliena põt educẽ Terra vo q̃uis p naturam sit sicca est tã capax hũiditatꝫ ab alio. Secda causa est Qꝛ omnis putrefactio est ꝓpter calorem alienũ dominantẽ sup̃ ꝓpriam caliditatem rei putrefactibilis Sꝫ sup̃ caliditatem ignis nulla caliditas aliena potest dñari Cum eius caliditas habeat sũmum graduꝫ vltra quem non est alius gradus.

De digestiõe dicẽduꝫ. q̃ sic ab arestotele diffiniꝯ digestio ẽ pfectio a naturali caliditate ⁊ ꝓpria ex oppositꝫ passiuis

Et dicit pfectio quia digestio est alteratio ducens ad perfectiõꝫ sicꝯ patet q̃m̃ per digestionem alimenti fit deductio ad perfectionem aliti et hoc cum alimentum tãsmutatꝯ in sbstãtiã rei alite.

Dicitur etiaz ex oppositis passiuis qz semp digestibile z digerēs in principio digestionis hūt qualitates dissimiles z p cōsequēs habent aliquo mō oppositas Et hoc patz qz videmus alimentū adparē similitudinez puenire cuz ex ipso generat caro z saguis Sed cum digestio fiat a calido ppio z naturali tm meliori mō potest fieri digestio p caliduz extrinsecuz p qd vigorat caliduz intrinsecum Sic p balneuz vngentum z similia vt dicit arestoteles Ex istis apparet quid est indigestio. s. impfectio ppt indigentiaz z defectuz ppie caliditatis talem em indigestionez patit cibus in stomacho debili q quedam debilitas puenit ex frigiditate dñante vl impedīte naturalem calorem a sua ppia opatione ¶ Jn Notandū sm aresto. tres sunt spcies digestionis videlicet pepansis epsesis z obtisis Et tres sūt species indigestiōis videlicz homotis vl homotes mohosis z statesis Jta q pma spēs digestiōis ptraria tur pme speciei indigestionis z scda scde. tercia tcie Et est pepansis sm phm a ppia z naturali caliditate in pericarpio. i. in ptibus circūferentibus cui mōi sunt cortices pelles z similia Et dī peri carpium a peri. i. circa z carpio carpis qi circūcarpiens Ex q patz q sm arestotelez pepansis nō est nisi quedaz maturatio q principaliter inuenit in fructib Et ex psequenti in alijs. qm medici dicentes Vrinaz saniem. in apostematib omnes supfluas digestiones habere maturitatez qm pparantur p actionez nature Deinde est notandū sm arestotelez q pepansis hz finem in fructibus olivaz cum tm ex semie huius fructus possit oleuz generari Et ē idē indicium de omnibus alijs fructib Ex qua diffinitione patz qd sit homotes. qm ptrariozz diuerse sūt diffinitiōes Est em homotes in digestio alimenti in pericarpio ppter defectum siue indigenciaz caliditatis ppie Et nō est nisi quedaz maturatio impfecta q ppie z principalit reperit in fructibus z ex psequenti in alijs Deinde sm arestotelē Epsesis est digestio sm totuz a calido humido circumstante vl circūfuso Et digesta huiusmōi digestionis habēt elixari siue in aqua de coqui z in piguedine dicunt frixari Et est differentia inter elixata z frixata. qm sm arestotelem Elixata hūt ptes exteriores humidiores ptibus interioribus Cuius causa est qm in elixatis aperiunt pori a calido humidi circumfusi et educi tur humiditas interior ad ptes ppter qd oportet ptes exteriores humefieri ptes vo interiores deliccari Sed in frixis vel frixatis quis aperiunt pori tm obstruuntur z claudunt piguedine circūdata vl melius pōt dici q infrixatis abducunt quedaz ptes exteriores z fit in eis quedā pstrictio ratione cuius oportet poros exteriores claudi siue constringi vt hūiditas interior educi nō pos

Epsesis

omotes

Epsesis

fit exterius ex quo patz q oportet ptes interiores esse humidio
res ptes vo exteriores de siccari Tunc potest aliqs dubitare cuz
prius dī q digestio fit a calore ꝓprio. mō dicit q epsesis sit dige
stio a calore alieno videlicz a calore humidi z circūfusi Dico q
digestio ꝓprie dicta naturalis est a calore ꝓprio z talis digestio
est in animalib9 z plantis z de illa loquit Arestoteles qñ diffinit
digestionez Sz alie digestiōes sunt in ꝓprie z artificiales Et ta
lis est epsesis de qua loquit z fit a calido alieno Ex iam dictz ap
paret qd sit mohosis q̄ contrariat epsesi qz ꝓtrariozꝓtrarie sunt
diffiniciōes Est eñ mohosis in digestio ꝓt indigentiā vel defe
ctum caliditatz aliene in circumfuso hūido et talis indigestio est
in rebus impfecte elixatis Ex illis ptz q illa que hñt siccitatem
purazz non paciunt epsesim nec mohosim Cuius est tra pura nec
illa que hñt humiduz purum vt aqua Sz mixta ex humido z sic
co paciunt dictas passiones sicut carnes pisces z similia. quozū
circumstantie sunt a calido circūfuso passibiles z humiduz super
fluum eoz potest aduri z consumi. Inde nota obtisis est digestio
facta a calido sicco z alieno siue extrinseco Et talis digestio est i
rebus assatis q̄ differunt a rebus elixatis Cuius causa est qñ in
elixatis aperiunt pori z educitur humoz ab interioribus ad exte
rioza Deinde consumit p vlteriores decoctiones q̄zadmoduz vi
detur in mēbrana vel papiro. quando ꝓburit ad ignem Sed assan
da qñ applicantur igni tunc pori ꝓstringuntur ꝓpter quam con
strictionē pori clauduntur z humoz exterius nō potest educi nec
consumi. ratiōe cuius oportz h9 mōi assata hūidiora eē elixatz Et
hec ē causa q̄re plus ꝓferūt carnes elixate q̄ assate Et hoc spēalit
īfirmis qñ humiditates dicte maxime febricitātib9 (vt dicit ipo
cras) nocent Ex q̄ patz quid sit statesis q̄ est contraria obtisi Est
eñ statesis indigestio ꝓpter indigentiaz siue defectum caliditatis
aliene in agente sicco z illaz indigestionē paciūt carnes et pisces
impfecte assati. qñ humiditas superflua ab igne non sufficienter
exalat siue educitur vñ q̄uis ita fuerit q assata fuerunt humida
Attamen humiditas superflua non potest consumi a calido ex
trinseco vt non eēnt vtilia corpori humano ꝗ nocua. Deinde est
sciendum ꝗm arestotilem q epsesis z obtesis de quibus iaz dictū
est sunt digestiones artificiales preter quas sūt alie species dige
stionis eis similes q̄ fiunt a natura in corpib9 aīalium z plantarū
quia sicut epsesis fit a calido z humido extrinseco . Sic digestio
animalis non caret humido intrinseco et simile iudicium est de

Mohosis

obtisis assato

statesis

obtesi Sed illis digestionibus naturalis digestiōr nō sunt nomia imposita eo q̃ nostris sensibus nō sunt manifesta Notandus vl tra ꝟm arestote. q̃ vermes qui generant in carnib⁹ ⁊ corporibus animaliu nō generant loco digestionis i stomacho vl' epate Sz in locis inferioribus s. intestinis ex putrefactiōe supfluitatis ad illa loca descēdent Dubitat quō ergo emittant huiusmōi vermes p vomitū cū nihil exeat p vomitū nisi qd est in stomacho vt vult galien⁹ Dicendus q̃ huiusmōi vmes q̃nis nō generant in stomacho ꝟ in inferiorib⁹ ptibus tñ vmes causa suscipiēdi nutrimentū ascendunt ad locus stomachi ⁊ ad alia loca nutrimenti Cui⁹ causa est qm̄ que sunt in intestinis sunt mlt̄ū salsa trestria ⁊ amara. ex eor terrestreitate ⁊ putrefactiōe ꝓpt qd nō ꝓuenit esui huiusmōi vmius Sz illa q̃ sunt in locis supioribus sūt dulcia ⁊ eor esui cōueniūt g̃ ꝛc q̃ natura digerēs nutrimentū sine alimētus qd ē dulce ⁊ pur eleuat ⁊ alid grossus q̃ est durus impur ad inferiora mittit vt dictus est in capitulo de salsedine maris et sic non est mirandum si huiusmodi animalia p vomitum educuntur.

De mollificatiōe ⁊ induracōe videndum

Et de passionibus que accidunt humiditati ⁊ siccitati Cuiusmodi sūt induratio mollificatio coagulatio Primo g̃ sciendū q̃ duplex ē hūiditas vna q̃ dr simplex inducta cuiusmōi ē hūiditas spōgie vl' lane cū fuerit liq̃facta Alia vo est naturalis sicut ē in lacte vl' alijs liquoribus h⁹mōi hūiditas ē causa molliciei Et opposito mō siccitas causa duriciei Causat eñ duricies ex habūdantia siccitatis Mollicies vo ex habundantia hūiditatis Et diffinit aresto. molle ē illd qd de facili cedit tangēti Illd vt tra pix ⁊ alia Sz durum ē illd qd nō de facili cedit tāgēti vt ferrū ⁊ sil'ia. Deiñ est de coagulatione dicendus Est eñ coagulatio q̃daz dispositio hūidi cū sicco ⁊ illius causa efficiēs est duplex scz calidus ⁊ frigidus Calidum vo ꝟm arestotelez indurat educendo hūiditatem eñ supfluam Frigidus vo coagulat educendo caliditatez ⁊ nō solū caliditatez ꝟ etiaz humiditatem Illa vo sunt coagulabilia a calido q̃ sūt mlt̄ū trestria sicut lutū ⁊ similia Illa vo sunt coagulabilia a frigido q̃ hūt multum de aquositate Ex qua coagulatiōe fit glacies ⁊ crystallus ⁊ gūmi Ex qua coagulatione generant omnia genera metallor. ⁊ quedā sunt que ab vtrogz coagulantur scilicet a calido ⁊ frigido vt sāguis et similia Deinde ꝟm arestotelem est Sciendum q̃ de numero coagulatorum quedam sunt fusibilia ⁊ q̃dām liquefactibilia vt glacies plumbum que a calido liquefiunt.

Quedam autez sunt indissolubilia. sine non liquefactibilia vt cristalluz z similia que si liquefiunt hoc nō est sine magna difficultate z sī agente vehemētis virtutē vt dicit arestoteles q̄ ferrū dissoluit ex vehementi calore z talem dissolutionē faciunt artifices qui de ferro faciunt calibez q̄ cum ferrum fuerit liquefactuz segregāt puz ab inpuro z illud qd̄ est puz calibs nominat Ex quo sequit q̄ calibs nihil aliud est q̄ ferruz mundatuz ab omni scoria. Sequit etiaz q̄ p quanto ferz est purius tanto est preciosius in suo genere Sz tunc potest queri quare aliqua coagulatio cito dissoluit z aliqua nō Dico ſm arestotelez q̄ in omnibus coagulatis plus de humiditate ꝓducit In quibusdaz vo minus Illa vero in quibus humiditas educit ſm magis non cito dissoluit Sz a calido disoluit mollit Sicut ferruz z similia Illa vo in qb⁹ humidū educit ſm min⁹ cito dissoluunt vt glacies z consimilia. ¶ Deinde notādū q̄ illa q̄ coagulant a frigido dissoluūt a calido vt metalla Et illa que coagulant a calido dissoluūtur a frigido Et vl̄r que ab vno quoqz cōtrarioz dissoluuntur ab alio coagulant Ex istis patet q̄ que non hīt humiditatem aquosam nō coagulantur a calido ſ a frigido ꝓpter qd̄ oleum non coagulat qz eius humiditas est aerea z non aquosa Propterea dicit arestoteles oleum supnatare qm̄ aer p naturam stat supra aquam Dñ dicit arestoteles q̄ oleum tm̄ ingrossatur per aliq̄ assumptionē humiditatē aeris Et hoc ptz in ptibus frigidis ꝓpter eius ingrossatioz pōt vir emiti p orificia vasorum Et ꝓpter eandem causam dicit arestoteles q̄ oleum nō patit epsesim nec obtesim Idez est indicium in alijs rebus ab oleo vt patet in sequentibus.

De passibilibus et in passibilibus nunc tractanduz

q̄ sic ab arestotile nominant Nam quedaz sunt coagulabilia quedam mollifactibilia vl̄ mollificabilia z q̄dam nō Quedaz fleribilia quedaz nō ꝛc Istoz breuiter assignande sunt cause Est g̃ inprimis Sciendum q̄ que sunt coagulabilia hīt humiditatez aqueaz sicut lac z alij liquores Et quedam sunt nō coagulabilia. scz. que multum habent de humiditate aeris sicut pix oleum que oia viscosa vident Deinde notanduz q̄ omnis viscositas ex humiditate aeris resultat. similiter que sunt excellenter calida nō coagulantur sicut mel z similia ingrossant tm̄ mō supradicto Deinde notandum q̄ illa q̄ coagulant p eductionem humiditatē quedā coz sunt liq̄factibilia sicut nitrū q̄ est qd̄dam genus salis Cuius causa est qz habz porositates p quas dat ingressum humido ꝓpter q̄ ab ipso dissoluitur Sz quedaz talium non sunt liquefactibilia vt lateres

fortiter coagulati qui nõ dant ingressum humido ꝓpter angustiam poroꝝ que quidez angustia ex vehementi causatur cõpactione Et est notanduz ꝙ quedaz coagulata fiũt a calido et sicco sicut plumbum Et quedaz a calido ⁊ humido sic glacies Cuius causa est quia in ipsa glacie reliquit humiditas ⁊ calor potẽtionalis que p actionez calidi ad actum reducit ⁊ fit in eis liquefactio Sz quedam talium liquefactoꝝ coagulatoruz nõ sunt liquefactibilia qꝛ manet tam calor potẽtionalis q̃ actualis et sic idissolubilia p manent Et idez est indicium de consimilib⁹ ¶ Item notandum ꝙ quedam coagulata dicunt mollifactibilia sicut cornu Cuius causa est qm̃ in ipsis relinquit humiditas pro magna parte ex qua resultat mollicies Quedam vo non sunt mollifactibilia sicut lapides et consimilia et hoc proter causaz contrariam non eñ in eis relinquit humiditas ad molliciem sufficiens. Jñ est notanduz ꝙ quedam dicunt intingibilia vt spongia ⁊ similia qm̃ ꝓpter porositatem aquã super inductaz absorbent Quedam vo nõ intingibilia sicut ferruz ⁊ consimilia ⁊ hoc ꝓpter causam ꝓtrariam vt nitrum ⁊ alia genera salis. q̃uis huiusmõi hũt porositatez Non tñ dicunt intingibilia qꝛ canent ab aqua ingrediente ꝓpterea nõ intingibilia vocant Notanduz etiam ꝙ quedam sunt flexibilia sic illa que possunt incurvari ⁊ huiusmodi sunt calami virge ⁊ similia Cuius causa est huiditas ⁊ lacosa siue aerea Alia inflexibilia sic glacies ⁊ similia ꝓpter causaz contrariam Glacies eñ q̃uis hz multum de hũiditate Illa tñ nõ est aerea sed aquosa Iterum notandum quedaz sunt ꝓmixtibilia sicut lateres glacies ⁊ alia ex compressionibus mutantib⁹ ꝓtes resoluunt Cuius causa est multiplicatio poroꝝ in eis existẽtes ⁊ ꝓpinquitas eoꝝ Nõ enim est amplitudo siue magnitudo Alia vo sunt non conmixtibilia vt ligna ⁊ ꝓsimilia ꝓpter causaz contrariam hũt eñ ligna amplitudinem poroꝝ non tñ multoꝝ vel multitudinez eoꝝ sicut lapides vel glacies Deiñ est notanduz ꝙ quedam dicunt impressibilia sicut illa que recipiunt reales similitudines p impressiones factas Cuiusmõi sunt cera ⁊ similia Cuius causa est ex mollicie Sz que sit causa molliciei dictum est prius Alia vo sunt impressibilia eo ꝙ similitudinẽ naturalẽ nõ retinent post separationez impmẽtis, vt patz de impressione sigilli facta in aqua, euanescit eñ figura sigilli in mediate post separationem. Vlterius notandũ Ailqua dicim⁹ formabilia sicut cera ⁊ similia eo qd̃ diuersis figuris sñ difficultate possunt formari Huiusmõi causa est eoꝝ mollicies. alia vero non sic lateres et hoc propter causam contrariam Inde notanduz ꝙ que

dam dicuntur c̄ ptibilia sicut lana spongia eo q̄ cedunt in pfundum si parū constringunt huiusmodi passionis causa est raritas cum mollicie. Alia vero non sunt captibilia vt ligna lateres ⁊ similia q̄ in eis non conueniunt vel cōcurrunt dicte cause Sciendum etiam q̄ quedam sunt trahibilia vt illa que per tactum extēdunt ꝗm longum ⁊ ꝗm aliam dimensionez sicut cornua nerūs ⁊ similia huiusmodi passionis causa est habundancia humiditatis viscose Alia vero non sunt trahibilia vt lapis et consimilia Est tamen sciendum secundum arestotelem q̄ eadem possunt esse trahibilia ⁊ captibilia vt lana et consimilia quoniam in eis conueniunt passiones vtriusq̄ cause Notandum q̄ quedam sunt ducibilia vt illa que per actionem calidi possunt duci de figura in figurā sicut ferrum es et similia quia per calefactionez vehementē mollificantur Causa mollificationis prius dicta Alia vo nō sunt ducibilia ⁊ hoc propter contrariam causam Inde ē notandum q̄ quedam sunt scissibilia sicut illa quorum est diuisio p rem diuidentē Cuiusmodi diuisionez videm̄ in quibusdam que diuidunt longitudinaliter Videtur q̄ plus diuiditur de ligno q̄ ptranseat secundum diuidens huiusmodi causa est debilitas continuatiōis longitudinis Alia vero sunt scissibilia sicut caseus plumbum. quia diuisio non pcedit rem diuidentem Sz tamē in eis diuiditur quēadmodum est ille gladius vel cultell̄ qui est existens in illis et ptransit Et hoc propter causam contrariam Deinde notandum ꝗm arestotelem q̄ quedam sunt truncabilia quorum diuisio non precedit rem diuidentem huiusmodi diuisionem videmus in ligno quando diuiditur transuersaliter et huius causa est continuatio fortis partis cum parte et secundum viam diuisionis et sic patet Q̄z eadem res diciditur scissibilis longitudinaliter et de truncabilis transuersaliter Et huiusmodi causa est fortē ptinuatio transuersalis q̄ dicitur fortior q̄ longitudinalis Alia vo non sunt trūcabilia sicut illa de quibus exemplificatum est prius eo q̄ non habent fortem ptinuationem ꝓpter defectum humoris viscosi p quē fit ptinuatio partis cum parte Deinde notandum q̄ quedam sūt commiscibilia sicut illa que ex forti percussione in magna frusta diuiduntur vt calibs et similia Alia autem sunt non commiscibilia in quibus non concurrunt cause supradicte Iterum Sciendum q̄ quedam dicunt vstibilia sicut ligna et similia Cuius causa ē porositas ratiōe cuius intrat natura aerea cui̇ fit facilis trāsmutatio ad formam ignis. quā in illis in quibus est conuenientia

Captibilia

Trahibilia

Ducibilia

Scissibilia

Truncabilia

Vstibilia

vt aerem ⁊ ignē est facilis transmutatio vt dī secdo de generatiōe
Vñ hebenus caret vtraqꝫ causa qm̄ nō habꝫ porositatez nec mlt
tum de natura aeris ꝓpter qd inutilis inuenitur Et dicit aresto
teles q hebenus nō supnatat sicut alia lingna eo q nō hz de natu
ra aerea que dī causa supnatationis Alia vo sunt inutibilia sic la
pis et similia.

exalabilia

De exalabilib⁹ vt oleū pix thus et similibus. dicunt
exalabilia qr in naturam fumoꝝ resoluuntur Videmus enim q
thus p actionez calidi resoluit in fumū Videm⁹ econuerso q ole
um in lampade p actionem calidi resoluit sine consumitur, eo q ī
fumum resoluit Sz illa resolutio sensibus nostr⁹ est oculta Cau
sa aūt hui⁹ exalationis dī eadē habūdancia nature aeree in huius
modi corporib⁹ existēt Alia vo nō st exalabilia vt lapides ferrū
⁊ similia ꝓpter causam contrariam ¶ Vlterius notandu q de
numero vstibiliuz quedaz dicunt carbonalia ⁊ sunt illa post quo
rum ꝑbustionem remanēt carbones Huiusmōi causa est qr quā
uis huiusmodi vstibilia hūt mltum de natura aerea tm̄ etiam mul
tum habent de terrestreitate vñ ratione nature aeree inflāmant. ꝗ
ratione terrestreitat⁹ carbones relinquūtur Alia vo dicuntur nō
carbonalia. s. que pauꝝ hūt de terrestreitate Sz mltum de natura
aerea ꝓpt qd inflammant. ꝗ in carbones nō resoluunt Cuiusmōi
sunt oleum stupa ⁊ huiusmōi ꝑburentia Et cum hoc ūminat com
pilatio quarti libri metheoroꝝ ⁊ per ꝓsequens tocius ꝓpositi ⁊ a
principio habent libri metheoroꝝ arestotelis clausulati passus tex
tuales principales declarātes hoc op⁹ lima correctionis ⁊ nō in
uidie si quid sit male tractatū a speculantibus corrigat.

carbonalia

Finis
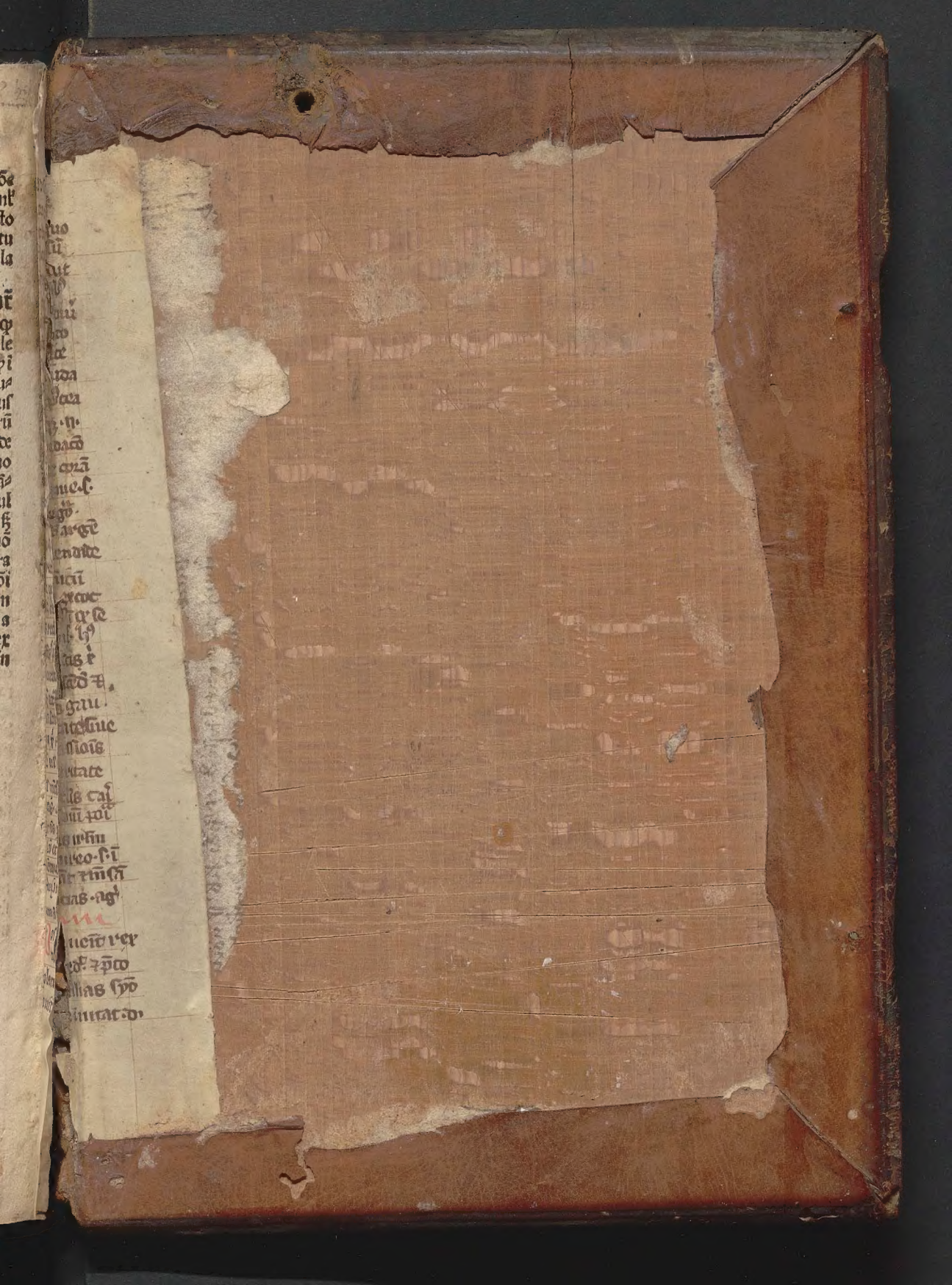
BIBLIOTHECA VNIV. IAGELL. CRACOVIENSIS